

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Van besloten naar open avondmaal?



Het synodebesluit over 'Gasten bij het heilig avondmaal' (1)

Al maanden kwam hij met haar naar de kerk. Meestal één keer, maar regelmatig. De andere dienst gingen ze naar zijn kerk. Vooral bij de viering van het avondmaal valt het mij op: zij gaat aan tafel, hij blijft op de achterste rij zitten.

E.A. de Boer ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - E.A. de Boer	
Van besloten naar open avondmaal?	165
<i>Meditatief</i> - E. Brink	
Aangrijpend	169
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Leren omgaan met andermans gaven	170
<i>Achtergronden</i> - J.R. Visser	
Vragen aan Prof. De Ruijter over meewerken met God	172
<i>Achtergronden</i> - C.J. de Ruijter	
(Samen?) op weg naar een gereformeerd PT, reactie op ds. Visser	176
<i>Inhoud, trefwoorden- en tekstregister</i>	
<i>Van binnen naar buiten</i> - Tj. de Boer	
ABC in Afrika	180
<i>Liedboek</i> - J. Smelik	
Liedboek gezang 130: De nacht is haast ten einde	182

Wat jammer. Ik denk dat hij ervan uitgaat dat hij niet mag meevieren, want hij is lid van de (toen nog) Hervormde Kerk.

Na de dienst vraag ik hem op een keer:

'Waarom vier jij niet ook mee? Zou jij het avondmaal van de Here Jezus niet graag willen meevieren?' Hij antwoordt verbluft: 'Ik dacht dat het niet mocht?!' 'Natuurlijk wel!', zeg ik vrolijk, 'We zijn zo gastvrij dat je echt lid van de gemeente mag worden.' Hij begrijpt hij er niets meer van. En dat was ook de bedoeling.

Belijdende leden welkom

Hij antwoordt op mijn uitnodiging: 'Zover ben ik nog niet - om lid te worden'. Mijn reactie is: 'Weet je, zo royaal willen we je uitnodigen. Niet alleen maar een keertje avondmaal vieren, want we willen je graag als volwaardig lid welkom heten. Zodat je altijd meevieren kan'. Hij lacht een beetje en heeft het gevoel dat ik hem in de val lok. Maar dat is in hun situatie van toegroeien naar het huwelijk toch het mooiste: één in geloof, één in kerkgang, samen aan de tafel van de Heer?!



In de Gereformeerde Kerk te Zeist kunnen bewoners van verpleeghuis De Wijngaard in Bosch en Duin die van een andere kerkformatie lid zijn, vragen om toelating aan het avondmaal. Het betreft gelovigen die elke zondag de eredienst bezoeken. Ds. C. van Breemen, als geestelijk verzorger afgestaan, zorgt voor het pastoraat aan de 'gasten'. In de erediensten in Zeist zelf houden we ons aan de praktijk die in het kerkverband gewoon zo was: a. toelating in de weg van openbare geloofsbelijdenis (art. 6o KO),
b. door zich bij de gemeente te voegen of
c. middels een getuigenis van een zusterkerk. Belijdende leden welkom!

Toelaten of uitnodigen?

Toch leefde bij mij vaak de gedachte: kon ik regelmatige gasten maar uitnodigen om eens het avondmaal mee te vieren! Als uitnodigend gebaar met de boodschap: zo graag willen we dat jij je écht bij de gemeente voegt! Maar het kwam er niet van daar een voorstel voor te maken. Nu lijkt dat ineens niet meer nodig. De *synode te Amersfoort 2005* heeft uitgesproken dat het mogelijk is 'leden van kerken waarmee geen zusterkerkrelatie bestaat (...), als gast aan het avondmaal toe te laten'. Onder een drietal voorwaarden.

meebouwen aan de gemeente en de eenheid met ons zoeken

Verschillende gemeenten in den lande hadden al eerder zo'n regeling voor plaatselijk gebruik opgesteld. Is de uitspraak van de synode dé oplossing, zodat alle kerken tot eenzelfde praktijk komen? Maar dan moet het wel een werkbare oplossing bieden. Op verschillende punten heb ik mijn vragen. Zijn de drie randvoorwaarden wel praktisch uitvoerbaar? Ligt het accent niet teveel op de persoon die om toelating vraagt? In drie artikelen hoop ik iets bij te dragen dat voortgaand gesprek en besluitvorming op de kerkenraden wil dienen.

Vraag en antwoord

De uitspraak van de synode is een antwoord op een zgn. *quaestio*, een vraag over de uitleg van een kerkordelijke bepaling. De vraag was: bedoelt artikel 6o van de kerkorde ook iets te zeggen over de toelating van gasten, die geen lid van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn, tot het avondmaal? Dat maak ik op uit het materiaal dat op de tafel van de synode lag. De particuliere synode van Holland-Noord vroeg om een 'nadere toelichting op of uitspraak over artikel 6o KO'. Moeten we dat zo uitleggen als de praktijk was: je kunt alleen toegelaten worden als belijdend lid van de Gereformeerde vrijgemaakte kerk (of zusterkerk)? Gaat dit artikel (impliciet) wel of (hele-

maal) niet over gasten uit andere kerken? Het antwoord van de synode had kort en krachtig kunnen zijn: artikel 6o gaat alleen over de normale weg van toelating: van a. doopleden door geloofsbelijdenis en b. belijdende leden die door verhuizing met attestatie binnenkomen. Dat spreekt de synode in feite ook uit (zie grond 1). En terecht. Toch heeft de synode meer gezegd. Zij heeft een kader van toelating ontworpen.

Grote stappen ...

Waarom heeft de synode meer willen zeggen? Dat blijkt uit de eerste grond: toelating tot het avondmaal is een zaak die de kerken gezamenlijk aangaat. Voor de concrete toelating van de gast is de kerkenraad verantwoordelijk. Maar concrete toelating vergt algemeen beleid. Onze synode acht het haar taak meer te zeggen over de uitzonderingssituatie bij art. 6o en tot een algemeen beleid te komen. Toch denk ik dat de synode het a. beter bij een *kort antwoord* op de gestelde vraag had kunnen laten, of b. eerst een *voorlopig voorstel* de kerken had kunnen insturen én c. had moeten streven naar *inventarisatie* van alle bezinning en regelgeving die in een aantal plaatselijke kerken op schrift is gesteld. Zulke plaatselijke regelgeving is er al. En moet die nu in sommige gevallen (met terugwerkende kracht) herzien worden?

De synode lijkt te zeggen: er zijn al meer uitspraken die duidelijk maken dat er uitzonderingen op de (ongeschreven) regel zijn. Want in haar antwoord wijst zij eerst op de uitspraak van de GS Leeuwarden 1920 over de toelating van bewoners van verpleeghuizen (zoals bij ons in De Wijngaard toegepast). Vervolgens wijst zij op twee besluiten van Amersfoort 2005: dat met betrekking tot asielzoekers en tot leden van kerken die als kerk van Christus erkend zijn.

... gauw thuis?

De synode heeft dus meer willen zeggen. Zij heeft een drietal randvoorwaarden genoemd waaronder toelating van zulke gasten mogelijk is. De kerkenraad moet zich ervan overtuigen dat de betrokkene:

- 'een aanvaardbare reden heeft het avondmaal in de gemeente te vieren en dat zijn deelname dienstbaar is aan de opbouw van het lichaam van Christus;
- in de eigen kerk tot het avondmaal is toegelaten, niet onder tucht staat, instemt met de gereformeerde belijdenis en godvrezend leeft, zoals bedoeld in art. 6o KO;
- met het oog op de deelname aan het avondmaal bereid is zich te onderwerpen aan de onderlinge aansporing in de gemeente en aan het toezicht van de kerkenraad'.

Je zou kunnen zeggen: van de gast wordt hetzelfde gevraagd als van het belijdend kerklid. Want b. is ontleend aan de tekst van art. 6o (geloofsbelijdenis en godvrezend leven) en c.

gaat daaraan in feite vooraf (zich stellen onder opzicht en tucht). Maar in plaats van de eenheid van de kerk als vooronderstelling bij de avondmaalsviering komt clausule a. nl. de gast moet een 'aanvaardbare reden' hebben en zijn meevieren moet dienstbaar zijn aan de opbouw van het lichaam van Christus.

Dit lijkt mij een *zwaar pakket* aan voorwaarden. Mijn vraag is: 1. mag de kerkenraad dit van een gast vragen en 2. kan hij dit zelf waarmaken?

Ik had graag meer gehoord over de soorten gasten. Nu moeten de voorwaarden als het ware schiften: wie wel en wie niet. Natuurlijk moet de kerkenraad ermee werken. Maar wordt het geen zware en ondankbare taak?

Dit besluit roept nog andere vragen op die in het synodebesluit niet aangeroerd worden. Lange tijd hebben we het vanzelfsprekend gevonden dat *eenheid van kerk én avondmaalsviering* samen op gaan. Wie zich niet bij de gemeente als het lichaam van Christus voegt, kan niet meevieren dat Christus ons aan zijn tafel tot zijn lichaam in de concrete gemeente maakt. Ook al hebben we die gedachte ten onrechte aan art. 60 opgehangen, de leer ten aanzien van de kerk werd zo wel onderwezen en breed gedeeld. Hoe verantwoordt de synode de gewijzigde achtergrond? Die vragen hoop ik verder te bespreken. Er worden grote stappen gezet na enkele artikelen in de pers, maar zonder kerkelijke bespreking. Het is de vraag of we met die grote stappen ook gauw thuis zijn.

Voorwaarde a

Ik ga de drie gestelde voorwaarden bij langs. De eerste is dus dat degene die toelating tot het avondmaal vraagt, een 'aanvaardbare reden' moet hebben. Dat is zo wijd als maar mogelijk is. Wat moet ik mij daarbij voorstellen? Is het genoeg als iemand ziet dat in de dienst het feest van het avondmaal gevierd gaat worden en hij gewoon graag meeviert? Dat lijkt me een reden die alleszins aanvaardbaar is: de wens met de gemeente de dood van de Heer te verkondigen! Een diepere reden is toch niet nodig?

Of moet de gast meer kunnen zeggen? Bijvoorbeeld dat hij vrijmoedigheid in eigen gemeente heeft vanwege dwalingen. Of het gaat om een gast uit het buitenland die een tijdje in ons midden verblijft. Ik begrijp dat de toepassing van de voorwaarde ter plaatse moet gebeuren en daarom wijd geformuleerd heeft. Maar wijd is wat anders dan vaag.

Wat houdt het vervolgens in dat 'zijn deelname dienstbaar is aan de opbouw van het lichaam van Christus'? De aanhaling van Efeze 4:12 zegt: de ambtsdragers zijn er om 'de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon'. Maar wie wil dat niet? De broers en zusters van Christus dienen door de liefde! Of bedoelt de synode eigenlijk dat de gast hart moet hebben voor de eenheid van de kerk? Ik vermoed dat grond 6 hierover uitsluit wil geven: 'in het avondmaal wordt niet alleen de gemeenschap met Christus geno-

ten, maar ook de gemeenschap met elkaar; dit vraagt erom dat deelname aan het avondmaal *ten goede komt aan de eenheid* die aan het avondmaal zichtbaar wordt.' Mag ik het zo lezen: 'wilt u meebouwen aan de gemeente en de eenheid met ons zoeken?' Maar waarom wordt dit dan niet zó gevraagd? Dan kan ik ermee instemmen én werken.

Voorwaarde b

De tweede randvoorwaarde is dat de gast in eigen kerk tot het avondmaal is toegelaten, niet onder tucht staat, instemt met de gereformeerde belijdenis en godvrezend leeft. Grond 4 gaat over 'gasten (die) behoren tot een kerk die als kerk van Christus erkend is'. Bij hen mag je ervan uitgaan dat de eigen kerkenraad voor dat toezicht zorgt. Kortom, leden van de CGK en, bij plaatselijke erkenning, de NGK kunnen dus toegelaten worden. Dat is winst! Dan krijgt de gevonden eenheid tenminste royale erkenning.

Maar hoe moet voorwaarde b. toegepast worden bij gasten uit andere kerkformaties? Hoe moet de kerkenraad dit toetsen? Door een attest van de eigen kerkenraad? Dat zou kunnen, maar wordt niet zo bepaald. Alles zal draaien om het *te voeren gesprek*. Want we zijn gewend kritische vragen te stellen bij de handhaving van de tucht in andere kerkformaties. Hoe gaan we daarmee om? Ik denk dat we geen avondmaalsbriefjes moeten vragen. Waarom zouden we de verantwoordelijkheid niet laten liggen bij de christenmens die toelating vraagt? En hem op zijn woord geloven. Net als bij het te punt, het motief tot viering van het avondmaal.

Het punt van instemming met de gereformeerde belijdenis sluit nogal wat gasten uit: rooms-katholieken, baptisten, evangelischen, ... Je kunt deze voorwaarde boterzacht maken door te zeggen: de gast moet geen bezwáár hebben tegen de gereformeerde leer. Maar 'instemmen' ligt dicht tegen belijden aan. Kortom, voorwaarde b. is naar de letter erg zwaar aangezet. Zal die in de praktijk niet boterzacht worden?

Voorwaarde c

De derde voorwaarde betreft de bereidheid zich aan het onderling vermaan in de gemeente en aan toezicht van de raad te onderwerpen. Ik zie met de beste wil van de wereld niet hoe we dit kunnen waarmaken. In elk geval niet met incidentele gasten. Dat is hooguit, wat onze bereidheid betreft, mogelijk bij gasten die over een langere periode dichtbij de gemeente zijn en met wie je af en toe een goed gesprek kan voeren.

Of is deze voorwaarde flinterdun? De betreffende passage in het rapport begint immers met te stellen: 'Een gast, niet afkomstig uit een zusterkerk, kent de kerkenraad op deze wijze niet [de mate waarin een kerkenraad





een lid kan kennen, EAdB]. Maar is dit kennen een voorwaarde voor de viering?' Vervolgens wordt het accent verlegd naar de innerlijke drijfveer van de gast. En over de noodzaak tot zelfbeproeving voor elk belijdend lid (waarvan beweerd wordt dat 'het toezicht' daar begint). Mooie woorden, maar daar gaat het toch even niét over? Het is de omgekeerde wereld: de pas-sage over 'toezicht door de kerkenraad' vullen met te beschrijven wat de persónlijke verantwoordelijkheid is. Het gaat dus blijkbaar om een vorm van toezicht die pas in werking treedt wanneer er een reden tot onderlinge aansporing of toezicht door de ambtsdragers nodig zou blijken te zijn.

dan krijgt de gevonden eenheid tenminste royale erkenning

Een manco van het synodebesluit is: er wordt met geen woord gesproken over het type gast. Gaat het om iemand die bij familie op bezoek is en kort voor (of op) de zondag om toelating vraagt? Of om mensen die je als gastleden zou kunnen beschouwen, omdat zij met een zekere regelmaat de erediensten meevieren? Ter verheldering van de problematiek had ik graag iets meer over de verschillende gasten gelezen: 1. gasten uit kerken die we als kerk van de Heer Jezus erkend hebben, 2. gasten uit het buitenland die een periode in ons midden verkeren, 3. regelmatige bezoekers van de erediensten die toe groeien naar een volledige aansluiting als belijdende leden, 4. toevallige gasten die de zondag bij een gemeentelid doorbrengen.

Eerste balans

Heeft de synode een kader willen aanreiken dat de kerkenraden kunnen toesnijden op de concrete gevallen? Ik vermoed dat het inderdaad om een kader gaat dat in plaatselijk beleid vertaald moet worden. Tegelijk is het kader zo stevig ingevuld dat er weinig beleid meer te maken is. Daarvoor zijn de drie voorwaarden te maximaal. Ze laten weinig ruimte tot nuancering. Mag ik het zo opvatten: praktisch zijn de voorwaarden niet uitvoerbaar bij wie incidenteel of op korte termijn om toelating vraagt. Dat lukt slecht als het om gasten gaat die je als 'gastleden' kunt beschouwen, in die zin dat zij over langere tijd regelmatig de erediensten bezoeken en zo in de natuurlijke actieradius van de ambtsdragers komen.

Mijn grootste zorg is niet zozeer op de uitspraak van de synode gericht, maar op de context waarin die in de kerken terecht komt. Er zijn veel leden, en misschien ook ambtsdragers, die het geheel van voorwaarden tot toelating een gepasseerd station vinden. Zij zeggen: we moeten niet moeilijk doen, maar iedereen toelaten die Jezus als Heer erkent. Daarom lijkt het mij hoognodig de ratificatie van dit besluit vergezeld te laten gaan met gezond onderwijs over avondmaal en kerk. Kernvraag is: waarom passen we de leer over de kerk anno 2005 anders toe dan bij de strikte lezing van art. 27-29 NGB gebruikelijk was? Hoe verantwoorden wij dat tegenover wie aan de strikte verbinding van avondmaal en kerkelijke eenheid vasthouden? Daarover gaat mijn volgende bijdrage.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

KERNREDACTIE:

Dr. E.A. de Boer,
Prof. Dr. B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Drs. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma,
Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten,
J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs. E. Brink, J.M. de Jong,
Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
abonnementsprijs per 01-01-2006 € 49,95
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.



ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Aangrijpend!



**U omsluit mij, van achter en van voren,
u legt uw hand op mij.
Wonderlijk zoals u mij kent,
het gaat mijn begrip te boven (Psalm 139:5-6).**

E. Brink ■

Het kan bedreigend zijn. Dat iemand de hand op je legt en dat je hem hoort zeggen: 'Zo, en nou heb ik je! Nu ontglijp je me niet meer uit de vingers'. Je had al een tijd geprobeerd de bewuste persoon te mijden. Maar nu heeft hij je toch te pakken. Helaas, je komt er niet onderuit. Ook dát is voorstelbaar bij: 'u legt uw hand op mij'. God is in staat zo je leven binnen te komen. Dat Hij je een stevig halt toeroept. Dat Hij je aanpakt en krachtig toespreekt: 'Waar ben je mee bezig!? Wat jij nu doet, gaat zo faliekant tegen Mij in. Ik wil niet dat je nog langer zo leeft'. David heeft een vergelijkbare ervaring beschreven in een andere psalm (Ps. 32). Dat was toen hij zich ernstig had misgaan. God legde zijn hand op hem. En die hand drukte zwaar op hem.

En toch, het is hier vast niet bedreigend bedoeld. Het heeft meer iets geruststellends en bemoedigends. Zoals wanneer iemand op je toeloopt en de hand op je legt. En tegen je zegt: 'Hoe gaat het? Kan ik wat voor je doen?' Of: 'Zou je dat nou wel doen?' Als God zo de hand op je legt, gaat daar veel van uit. Het zijn geen vreemde handen, maar vertrouwde handen. Zijn hand was al voelbaar voordat ik geboren werd. Met eigen hand heeft Hij mij gebouwd. Met zijn immense Scheppershanden heeft Hij mijn nieren gevormd. Ook het heel fijne werk komt uit zijn vingers. Scheppershanden met vingertoppengevoel.

Het zijn vertrouwde handen, die op je komen te liggen. Met al je wegen is Hij vertrouwd. Hij gaat mee als de schaduw aan je rechterhand (Ps. 121:5). Je kunt geen kant op, zonder dat het Hem ontgaat. Hoe ver je ook weg bent, hoe ver je ook heen bent, je blijft binnen zijn bereik. Hij weet niet alleen veel van je af. Hij kent je als geen ander. En Hij leeft Zich helemaal in, zoals God dat alleen kan. Misschien heb je niemand van wie je echt het gevoel hebt dat hij je werkelijk kent. Of je krijgt het idee dat niemand je begrijpt. Hij kent je volkomen, tot op de bodem van je hart.

Maar is dat nu juist niet bedreigend? Dat iemand zoveel van je weet, en je zo door en door kent? Is dat wel zo rustgevend? Doen zonden er dan opeens niet mee toe? Ziet Hij die allemaal door de vingers? Bij David merk je niets van die onrust. Hij vindt het blijkbaar niet erg dat God hem zo goed kent. Tenminste, op dat moment niet. Hij weet Wie hij voor zich heeft. Hij beseft wie God voor Zich heeft. Hij kent mijn identiteit, mijn overtuiging, mijn gedrag, mijn vermogen, mijn omgeving. Aan die God durft hij zich met al zijn hebben en houden, gebreken en tekorten toe te vertrouwen.

Want hij weet dat hij bij deze God in goede handen is. In Vaderhanden. Handen die je kunnen maken en breken. Maar ook handen die als geen andere helen; die het kwade goed maken. Vandaar ook het slot van Psalm 139: als iets U niet aanstaat, waardoor ik een heilloze weg opga, pak dat maar aan en haal het bij mij weg. Houd mij vast, houdt mij desnoods tegen en leid mij aan uw hand op de eeuwige weg.

Bedreigend? Aangrijpend! Bewonderenswaardig, dat U zo uw hand op mij legt.

Ds. E. Brink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Waddinxveen

Leren omgaan met andermans gaven



wandelen met God

B. Luiten ■

Het ontwikkelen van gaven staat volop in de belangstelling. Voor wie eigenlijk?

Verzet tegen elkaar

Enkele jaren geleden had ik in een gemeentevergadering een merkwaardige ervaring. Het ging over het starten met een preekvoorbereidingsgroep. Dat je als predikant bij het nadenken over het Schriftgedeelte waarover gepreekt zal worden gemeenteleden raadpleegt. Om te weten hoe zij tegen die tekst aankijken, wat het bij hen oproept, hoe zij denken dat hun vrienden en collega's erop zouden reageren, enz. Daardoor krijg je samen meer oog voor de zegingskracht en de toepassing van dat Schriftwoord. Kan de preek meer voor iedereen zijn, ook voor de gasten. Kun je er samen ook meer mee in de samenleving staan als christenen en als kerk. Leer ik als predikant ook beter aanvoelen wat het is om ongelovige collega's te hebben, want die heb ik zelf zo weinig.

Maar wat gebeurde er? Spontaan kwam het ene gemeentelid na het andere in de benen om zich uit te spreken tegen zo'n preekvoorbereidingsgroep. Ik wist niet wat me overkwam. Wat kon hier tegen zijn?

Wel, dat werd heel duidelijk gemaakt. Men wilde op zondag het Woord van God horen, van mij als predikant, zonder allerlei influisteringen van broeder x of van zuster y. Daar kwam men niet voor. Want dat was de boodschap van God niet. Enzovoorts. Met als gevolg dat het voorstel werd getorpedeerd en voorlopig ook niet meer bespreekbaar zou zijn. Inmiddels gaat dat beter gelukkig. Hoewel?

Weinig onderlinge verwachting

Het leermoment hierin was voor mij, dat broeders en zusters erg weinig van elkaar kunnen verwachten. In ieder geval geen wijsheid. Terwijl ik die in pacht zou moeten hebben. Als predikant kan ik zomaar alles aanvoelen, kennelijk, wat iedereen denkt en meemaakt, om daar in een preek verstandig op in te gaan. Het onderlinge verwachtingsniveau was laag, om het netjes te zeggen. En het is maar de vraag, in hoeverre dat inmiddels verbeterd is. Merkwaardig genoeg was in die tijd al volop

een opnieuw waarderen en zoeken van de gaven van de Geest aan de gang. Velen wilden zich verder ontwikkelen. Op zich een prima verlangen, met echter die kanttekening dat de Geest *in ieder werkt ten dienste van de gemeente* (1Kor.12:7).

Maar wat dan, als een gemeente zich hiervan niet bedienen wil? Als de onderlinge hulpvraag superlaag is? Voor wie ontwikkel je je gaven dan? Voor jezelf?

Beloften geven én ontvangen

Met een aanstaand bruidspaar spreek ik altijd door wat het huwelijk betekent. Soms kan dat in groepjes, als er meerdere bruidsparen zijn. Maar altijd ook per stel. Steevast komt daarbij de vraag aan de orde, of men beseft wat er beloofd wordt. Nou, meestal wel! Bruidgom en bruid kunnen in deze openhartige tijd (gelukkig!) heel duidelijk zeggen waar ze voor gaan, hoe ze er voor elkaar willen zijn, trouw tot de dood. Prima, aan overtuiging in de af te leggen belofte geen gebrek.

Maar dat was slechts de helft van mijn vraag, breng ik dan vriendelijk in herinnering. Dit gaat over de belofte die je geeft. Maar beseft je ook de belofte die je krijgt?

Vaak wordt het dan even stil. Wat ik bedoel? Nou, je eega belooft jou te helpen en bij te staan in alle dingen van het tijdelijke en eeuwige leven. Hoe vind je dat? Hoeveel hulp heb je nodig, denk je, voor je leven, voor je ziel? Voor tijdelijk en eeuwig? *Krijgt je levensgezel ingang in je hart en je ziel?* Gaan alle deurtjes voor elkaar open, vooral van de schuilhoeken van het hart? *Daar waar je juist de meeste hulp nodig hebt?* Beseft je wat je beloofd wordt? Ga je ruimte geven om die belofte aan jou waar te kunnen maken?

Als dat doordringt wordt het vaak weer even stil. Tjonge, dat is nogal wat. Ja, dat is zeker wat. Alle energie en aandacht werd gestoken in de eigen belofte 'ik zal er voor je zijn, ik zal je altijd helpen!' Prachtig, prima. Maar het zal nog veel meer van je vragen om hulp *te ontvangen*. Want dan kun je niet stoer en sterk zijn, dan word je klein en laat je zien waarin je *hulp-behoevend* bent. Met stoere trouw valt eer te behalen, bij het vertellen van je zwakke plekken ligt dat anders.

Toch is dit een heel wezenlijk punt, al wordt

het vaak over het hoofd gezien. Huwelijken kunnen stuklopen als mensen hun belofte niet nakomen. Dat weten we. Maar ik denk dat de meeste huwelijkschade ontstaat wanneer echtelieden elkaar niet wezenlijk *nodig* hebben. Wanneer ze in de praktijk elkaar niet de ruimte en de toegang geven tot het eigen hart, om geholpen te worden in wat het diepst aanwezig is aan ongelof, zwakheid en begeerte. Dan kun je elkaar beloven wat je wilt, en oppervlakkig kan het heel wat lijken, maar zo krijg je de kans niet om te werken aan elkaars behoud.

Wie wil echt geholpen worden?

Volgens mij is dit een kwaal van ons allemaal. Net zo goed in de gemeente. Wij vieren samen avondmaal, we eten van het ene brood en drinken uit dezelfde beker. Wij zweren aan Jezus dat wij willen leven door Hem alleen, en dat Hij ons mag leiden. Wij zweren aan elkaar dat we er zullen zijn, dat we elkaar zullen dienen en helpen in dingen van het tijdelijke en eeuwige leven. 't Is net geen huwelijk, maar het lijkt er veel op, want we gaan samen naar de grote bruiloft toe. We beloven plechtig, voor Gods aangezicht, dat we elkaar daarheen mee zullen nemen. Dat is heel mooi en veelzeggend.

Komt vervolgens de vraag: *wie wil die hulp eigenlijk ontvangen?* De belofte geven is één, elkaar de ruimte en de toegang verlenen is twee. De ander helpen met je geestesgaven is mooi en eervol, daarmee bezig zijn is aantrekkelijk. Dat blijkt. Maar het openleggen van je zwakheden is minder verheffend, hulp nodig hebben is moeilijk en kwetsbaar. Dan zoeken we het toch liever zelf uit.

Hetgeen een merkwaardige combinatie van ontwikkelingen geeft: enerzijds een sterke ontplooiing van de gaven met alle aandacht daarvoor en discussie daarover, anderzijds terugtrekkende bewegingen om steeds minder open te staan, zelf uit te zoeken wat goed en kwaad is, geheel eigen aan deze individualistische tijd. *Hoe kunnen die twee samen gaan?*

Het verschil tussen wijs en dwaas

In het Spreukenboek worden vaak de dwaze en de wijze met elkaar vergeleken. Niet in de zin van minder of meer verstandelijke vermogens. Wel in de betekenis van: heb je inzicht in het leven met God, en inzicht in jezelf en in de wereld om je heen? Van de dwaas wordt gezegd:

'Een dwaas is niet geïnteresseerd in inzicht, hij wil alleen zijn eigen mening kwijt'.
(Spr.18:2)

Je hoort hem op afstand al praten, hij heeft altijd overal een standpunt over en is in reageren ieder te snel af. De dwaas heeft genoeg aan zichzelf. Hij denkt dat hij het zo wel redt. Hij wil iedereen wel zeggen hoe het moet maar heeft zelf geen hulp nodig.

Daarentegen lezen we over de wijze:

'Een verstandig mens verwerft kennis, een wijze is gespist op inzicht'.

(Spr.18:15)

Dat is het tegenovergestelde. De wijze beseft zijn eigen tekortkomingen. Hij vraagt hulp, hij is uit op de inbreng van de ander om daar zijn winst mee te doen. Hij wil zich richten op God en beseft hoe hij zijn geloofsgenoten daarbij nodig heeft.

Dat is de houding waarin andermans geestesgaven welkom zijn. Gaven die per definitie gericht zijn op helpen, aanvoelen, de weg samen gaan, enzovoorts, zodat het leven van die ander zich te meer wortelt in de liefde van Christus en daardoor wint aan vreugde en kracht.

Daarom is de kleine kring zo belangrijk.

Daarin kan vertrouwen groeien en verbondenheid. Hier kunnen beloftes die we elkaar doen werkelijkheid worden. Niet naast of tegenover de gemeente, maar als deel ervan. Wel naast de eredienst, want die is niet bedoeld voor dit soort gesprekken (in ieder geval niet zoals we de erediensten nu hebben). Ook naast die bijbelkringen die vooral gericht zijn op het snappen van de tekst. Hoe waardevol die ook mogen zijn, elkaar meenemen naar de grote bruiloft vraagt dat je oog en aandacht hebt voor elkaar én dat je beseft dat je die aandacht nodigt hebt en je daarvoor openstelt.

Is er daarom *verzet* tegen de kleine kring? Mensen doen niet mee, ze zeggen dat ze daar geen behoefte aan hebben. Hoezo geen behoefte? Ben je de dwaas die zich alleen wel redt?

Is er daarom ook *moeite* met de kleine kring, al doe je mee? Moeite om de goede toon te vinden? Maar we hoeven toch werkelijk elkaars psycholoog niet te worden. De eenvoudige vraag: 'hoe gaat het met je als christen?' volstaat. Is dat ook niet de centrale vraag in ieder huisbezoek? Het is dé vraag in de gemeente, waarin gelovige mensen werkelijk naar elkaar omzien om elkaar te helpen in dingen van het tijdelijke en eeuwige leven.

Eerst ontvangen, dan geven

Waar het om gaat, is eigenlijk heel eenvoudig. Helpen is prima, maar je kunt pas iemand helpen *als je zelf openstaat om geholpen te worden*. Anders weet je niet wat het is om hulp te ontvangen, hoe kwetsbaar dat is, hoe diep dat gaat, hoe gemakkelijk daarin allerlei onzuivere elementen meekomen, enzovoorts. Dit is een algemeen erkende waarheid in alle hulpverlening. In het geestelijke is het net zo. De goede houding in het geven, leer je door zelf afhankelijk te zijn. De goede toon krijg je door zelf te luisteren. Vertrouwen kun je krijgen als je vertrouwen kunt geven. Je gaven kun je pas inzetten, als je andermans gaven kunt ontvangen.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum



Vragen aan Prof. De Ruijter over meewerken met God



Professor Kees de Ruijter heeft een nieuw boek geschreven. Een boek dat een verdere uitwerking is van wat hij in Gereformeerde theologie vandaag ¹⁾ geschreven heeft. De titel van zijn nieuwe boek is: *Meewerken met God*. De ondertitel geeft aan wat de inhoud en het doel van dit boek is: *Ontwerp van een gereformeerde praktische theologie*.

De vragen die ik nu naar voren breng zijn niet al mijn vragen en opmerkingen die ik bij dit boek heb. Het zijn wel vragen die volgens mij heel belangrijk voor het wezen van de gereformeerde theologie zijn. Juist omdat een boek publiek verschijnt, is het goed als er ook een publiek gesprek over ontstaat. Broeder de Ruijter wijst daar ook zelf op als hij schrijft: “Als je een ontwerp publiceert, kan ieder het bekijken en er het zijne over zeggen. Ik hoop ook dat dat gebeuren zal.” ²⁾

J.R. Visser ■

De plaats van Schrift (I)

Een van de meest opvallende punten bij het lezen van dit boek was voor mij dat er heel weinig verantwoording van eigen visie vanuit de Schrift gegeven en verantwoord wordt. De Schrift wordt vaak genoemd maar concreet komt de inhoud van Gods Woord bijna niet naar voren. Als ik goed geteld heb, wordt er vier keer direct naar de Bijbel verwezen en dan nog op een vluchtige manier. Een voorbeeld daarvan is de eerste keer op bladzijde 7 in het Vooraf. In het Vooraf wordt duidelijk waar de titel van prof. de Ruijters boek vandaan komt. Wij lezen daar o.a.: “Meewerken met God. Zo simpel als het klinkt, zo wonderlijk is het in werkelijkheid. Probeer je dan ook nog je in te denken wat dat betekent en ‘hoe dat werkt’, dan kan het al gauw gaan duizelen. Het is ook een groot geheim dat het van mensen gezegd kan worden. ‘Wij zijn medewerkers van God’, zegt Paulus in 1 Korintiërs 3:9 NBV. Daarmee typeert hij het optreden van mensen in de gemeente van Christus. Het zijn mensen die je daar aan het werk ziet”. ³⁾

Het is uit de rest van het boek duidelijk dat het medewerker van God zijn uit 1 Kor 3:9 op de hele gemeente betrokken wordt. We moeten volgens prof de Ruijter juist verder dan de ambtsdragers kijken en hier de hele gemeente bij betrekken. Hij kiest voor zijn benadering voor wat hij het ‘ecclesiaal’ of gemeentemodel noemt. ⁴⁾

Is het mogelijk om 1 Kor 3:9 het Schriftuurlijk fundament te maken voor de gedachte dat de hele gemeente medewerkers van God zijn en niet de ambtsdragers in het bijzonder?

Enkele opmerkingen over 1 Kor. 3:9,10

Het gaat niet goed in de kerk van Korinthe. Een van de oorzaken daarvan is dat er groepen in de gemeente ontstaan zijn. Groepen die zichzelf aan bepaalde personen verbinden. De een zegt dat hij bij Apollos hoort en de ander zegt dat hij bij Paulus hoort. Mensen maken daarmee ook een tegenstelling tussen Paulus en Apollos. De Geest laat nu zien dat dit een kenmerk van een ongeestelijk leven is.

De gemeente moet leren om op een geestelijke manier naar het werk van *door God gestuurde mensen* in de gemeente te kijken. Dan moeten ze ophouden met allerlei beoordelingen die niet verder dan menselijke gevoelens en gedachten komen. De Korintiërs moeten er juist op letten dat het hier om het ene werk van God gaat. Waarin Hij Paulus en Apollos ieder een eigen taak gegeven heeft. Paulus was de man van het eerste uur. Hij heeft het plantwerk gedaan. Daarna kwam Apollos die juist de taak had om de gemeente, die ontstaan was, met het evangelie te blijven voeden en verder op te bouwen. Het mag nu niet zo zijn dat de gemeente Paulus en Apollos gaat beoordelen en aan een van beide de voorkeur gaat geven.

Dan zijn ze verkeerd bezig. Het belangrijke waarnaar de gemeente moet kijken is dat deze twee broeders allebei in dienst van God gestaan hebben. De blikrichting die er bij de gemeente behoort te zijn, brengt Paulus in vers 7 zo onder woorden: "alleen God is belangrijk, want hij doet groeien". (NBV)

Het gaat om Gods werk! Vs 7. Let ook op de laatste zin van vers 9: "U bent een bouwwerk van God". Dan volgt vers 10 waar Paulus als Gods medewerker duidelijk maakt dat hij niet volgens een eigen invulling zijn taak verricht. Kijk maar naar wat we in vers 10 lezen: "Overeenkomstig de taak *die God mij uit genade heeft opgelegd*, heb ik als een kundig bouwmeester het fundament gelegd, en anderen bouwen daarop voort".

Is het zo dat de hele gemeente hier medewerkers van God genoemd worden? Het kan zo lijken als we alleen het eerste deel van deze tekst aanhalen: "Dus zijn wij medewerkers van God". Toch zie je al gauw dat Paulus in deze tekst niet de hele gemeente medewerkers van God noemt. De hele zin is namelijk: "Dus zijn wij medewerkers van God en u bent zijn akker".

De medewerkers van God in deze tekst zijn juist niet de hele gemeente maar de mensen die van God een bijzondere taak gekregen hebben, zijn Gods medewerkers die aan en in de gemeente werken. Het zijn juist die mensen die de HERE gestuurd heeft om in Zijn opdracht de gemeente te planten en te onderhouden. Hierachter ligt de roeping van God om als door Hem geroepene in de gemeente te werken. Paulus heeft als geroepene geplant en na hem roept de HERE anderen om op het fundament dat Paulus met Zijn prediking en onderwijs gelegd heeft verder te werken. Dat fundament is Jezus Christus. Jezus Christus zoals wij Hem en Zijn onderwijs vanuit de Bijbel kennen.

Dan bouwen we samen. Dan kan het zijn dat God ons als Zijn medewerker een bijzondere taak geeft. Dan hebben wij als gemeente ook de taak om ons te laten bouwen en al meer als geestelijke mensen in deze wereld te staan. Als mensen die door de Geest beheerst in dienst van Christus willen staan.

Als je leest wat er in 1 Korinthe 3:9,10 staat, is duidelijk dat de titel en belangrijke gedachten in het boek van prof de Ruijter op losse schroeven staan. Mijn vraag is waarom prof de Ruijter dit deel van Gods Woord niet verder in haar eigen context heeft laten spreken?

De plaats van de Schrift (II)

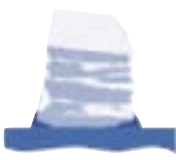
Heel opvallende woorden over de plaats van Gods Woord in prof. de Ruijters ontwerp voor gereformeerde theologie lezen we op bladzijde 102,103. Prof de Ruijter betoogt in dit deel van zijn boek dat de Schrift een te absolute plaats inneemt bij de zogenaamde normatief-deductieve benadering. Vertegenwoordigers van die

benadering zouden o.a. Trimp en Velema zijn. In dit verband lezen we dan: "Voor een gereformeerde praktische theologie is het normatieve uitgangspunt in de Schrift onopgeefbaar. Maar het verstaan en hanteren van de Schrift is een door de Geest geleid voortgaand proces, dat een zich steeds vernieuwende normativiteit voortbrengt. Ik trek de conclusie dat de suggestie van een absolute norm onjuist is".

Het is waar dat de Bijbel niet op elke vraag die wij stellen of die anderen ons stellen een tekst geeft die voor een pasklaar antwoord zorgt. Het is de Geest die ons leert lezen, het is de Geest die ons hart gewillig maakt om volgens Gods wil te leven. Het is ook waar dat we in de geschiedenis uitspraken van christenen en kerken lezen waarvan we nu moeten zeggen dat daarin Gods Woord niet op waarde geschat is. Betekent het verschil in tijd en cultuur dat de Schrift voor ons geen absolute norm is? Hebben we in de Bijbel met een normatief uitgangspunt te maken of *is de Schrift de norm voor ons hele leven*? Als we het over een *absolute* norm hebben, betekent dat die norm *altijd beslissend* is. Niet als een dode regel maar als de wil van God. Van die God die weet wat het echte goede leven voor de mens als Zijn kind is. Het goede van de Schrift als Gods goede norm voor ons hele leven, wijst de Heilige Geest o.a. in 2 Tim 3:16,17 aan. We moeten er heel voorzichtig mee zijn om een manier waarop in de geschiedenis de Schrift gehanteerd is met een voortgaand proces van de Geest te identificeren. Als die manier en dat verstaan van de Schrift namelijk niet in overeenstemming met het onderwijs van de Schrift blijkt te zijn, moet de Schrift zelf daarin de norm zijn. Wij belijden dat heel indringend in art 7 van de NGB: "Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig de schrijvers ook geweest zijn, op een lijn stellen met de goddelijke Schriften, ook de gewoonte niet met Gods waarheid - want de waarheid gaat boven alles -; evenmin het grote aantal, de ouderdom, de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, of de concilies, decreten of besluiten. Want *alle mensen zijn* uit zichzelf *leugenaars* (Ps 116:11) en ijdelers dan de ijdelheid zelf".

Deze dingen betekenen niet dat we op elke vraag een rechtstreeks antwoord in de Bijbel ontvangen. Het betekent wel dat we steeds weer moeten vragen wat is de wijsheid, wat zijn de normen die God in Zijn Woord geeft die betrekking op deze vraag en dit probleem hebben. Die normen zijn dan wel degelijk absoluut als wij naar de antwoorden op onze vragen zoeken. Dat is wat ook bij de benadering van Trimp e.a. gedaan wordt. De menswetenschappen worden daar niet afgeschreven maar krijgen daar juist hun Schriftuurlijke plaats. Een plaats onder het Woord. Een plaats *onder de eeuwige wijsheid van onze Schepper en Verlosser*. De menswetenschappen krijgen de plaats van hulp. Hulp in die zin dat als wat in de menswetenschappen naar voren komt niet





in strijd met Gods Woord is, gebruikt kan worden. Maar niet om de menswetenschappen zo te gebruiken dat daardoor de norm van Gods wijsheid daardoor veranderd of bijgesteld kan worden. Ook zij liggen onder de norm van de waarheid. Zo hebben we het van de Schrift ook in art 7 beleden: De waarheid gaat boven alles!

Mijn vragen aan prof de Ruijter op dit punt zijn: Maakt u zich niet veel te makkelijk van de normatief-deductieve benadering af? Is de oorzaak daarvan dat bij u de menswetenschappen niet meer onder het Woord staan maar samen met het Woord voor een normstelling moeten zorgen?

De plaats van de Schrift (III)

Deze vragen brengen mij vanzelf bij de benadering waarvoor prof. De Ruijter zelf kiest. Dat is het bipolaire model. Hij volgt hier G. Heitink die de vader van dit model is. In dit model komen vanuit de Schrift en vanuit de menswetenschappen kennis en normen waarmee in de praktische theologie rekening gehouden moet worden. Als de Ruijter erover schrijft hoe je in dit model nu normen moet vaststellen, schrijft hij o.a.: "Ik kies daarbij met overtuiging voor het gereformeerde uitgangspunt dat de Schrift de enige norm is voor praktijk en theorie".⁵⁾ Een prachtige zin en belijdenis! Het moeilijke is dat in het vervolg aan die woorden geknabbel wordt. Dat komt vooral naar voren als er in het boek gesproken wordt over de botsing die er tussen normen vanuit de Schrift en de menswetenschappen kan zijn. Hoe moet je dan te werk gaan? Staat de norm van Gods eigen Woord dan altijd bovenaan? Laten we ons handelen en de theorie over ons handelen door Gods wijsheid en handelen bepalen of hebben de menswetenschappen en de menselijke cultuur dan nog invloed op onze normstelling? We lezen dan bij de Ruijter: "Bij een dergelijk conflict lijkt het voor de hand te liggen voorrang te verlenen aan de theologische norm. Het is immers logisch dat een conceptuele theologische norm dieper reikt dan een empirische norm, die bovendien nog eens voortkomt uit de steeds wisselende actualiteit. Bovendien is en blijft de praktisch-theologische theorievorming een eigen terrein binnen de theologische reflectie. Op zichzelf genomen is dat ook een juist uitgangspunt. Toch zou het een kortzichtige reactie zijn bij een dergelijk conflict simpelweg te volstaan met het voorrang verlenen aan de reeds geformuleerde theologische norm. Op de lange duur zou dat juist contraproductief voor de theorievorming kunnen werken".⁶⁾ Het is voor mij opvallend dat de Ruijter steeds weer van theologische norm spreekt en niet de Schrift als norm. Nu lijkt het alsof het theologische en de praktijk twee verschillende gebieden zijn. Alsof het twee gebieden met verschillende normen zijn. Wij worden van dit dilemma verlost als we Gods Woord zijn eigen plaats geven. Gods

Woord dat ons in theorie en praktijk leidt. Het Woord voor het hele leven. Het Woord dat ons het leven wijst dat goed is voor elk mens als Gods schepsel. Dan leer je ook als het Woord tegenover onze praktijk en gevoelens staat met Paulus van Gods wet te zeggen dat die wet heilig is en goed. Het belangrijke is dat we niet maar theologische normen opstellen maar Gods Woord en wijsheid voor het hele leven laten spreken. Ook als culturen verschillen en als tijden verschillen. Dat we dan ook nieuwe vragen weer vanuit Gods Woord doordenken en overeenkomstig die wijsheid willen handelen.

In het bipolaire model dat de Ruijter uitwerkt, zijn het Woord van God en de menswetenschappen twee polen. Polen die op elkaar moeten inwerken. Juist daar ligt voor mij een belangrijk bezwaar. Dat betekent dat er altijd een zware druk zal zijn om vanuit het menselijke Gods woorden aan te passen aan wat wij ervaren. In dit model is er steeds de druk en de opening naar het vermenschelijken van Gods Woord. Een ander groot gevaar is dat er te weinig met de invloed van de zonde in onze ervaring rekening gehouden wordt. De zonde die juist ons handelen en ons ervaren op het verkeerde spoor zet. Het is voor mij opvallend dat in het boek van de Ruijter er geen aandacht voor de invloed van de zonde op ons leven is. Geen aandacht ervoor hoe dit in de menswetenschappen ook de normen beïnvloed. We mogen juist ook in de kerk met Gods wijsheid die Hij in Zijn Woord gegeven heeft genezend inwerken op wat de zonde in het leven van mensen stukgemaakt heeft. Gods Woord is zo rijk dat daarin voor de zondige mens de weg gewezen wordt die hij in de kracht van de Geest mag gaan.

Enkele vragen van mij op dit punt aan prof de Ruijter zijn:

Krijgen we uiteindelijk in een bipolair model in wezen niet met een arminiaans gestructureerde theologie te maken? Maakt het Sola Scriptura hier geen plaats voor de Schrift en de ervaring en mening van de gemeente? Of Gods openbaring zoals de gemeente die erkent en beleeft? Een theologisch model waar de mens zelf toch een deel, al is het maar een klein deel, van de norm bepaalt? Dat is iets anders als echt aandacht voor de mens, ook voor de zondige mens in al zijn ervaringen en gevoelens hebben en daaraan vanuit Gods Woord leiding geven.

Houdt u in uw bipolair model wel genoeg rekening met de invloed van de zonden op ons handelen, ervaren en denken?

De plaats van de Schrift (IV)

Ik heb in het begin van dit artikel er al op gewezen dat ik mijn vragen heb als de Ruijter de hele gemeente als medewerkers van God typeert. Als je verder in dit boek leest, valt het op dat de omgang met de Schrift voor hem door eigen keuzes bepaald wordt. Dat komt

vervolg op pagina 175

Inhoud, trefwoorden- en tekstregister van De Reformatie, jaargang 80: 2 oktober 2004 - 24 september 2005

Rubriek/Schrijver	Titel	uitgave	paginanummers
KERKELIJK LEVEN			
Boer de, E.A.	Kijken naar Gods schepping	31	553-556
	Denken over Gods schepping	32	569-572
	De vruchtbare grond van Genesis 1	35	629-632
	De heilige grond van Genesis 1	36	645-648
	Ons kennen schiet tekort	45	813-817
	Ons denken is beperkt	46	829-833
Brinke ten H, en Maris, J.W.	De vraag om meer	2	17-19
Bruijne de, A.L.Th.	Gesprek rond de echtscheiding	13	218-221
	Is de Bijbel duidelijk over homoseksuele relaties?	37	665-668
	Homofilie als pijnlijke gave	38	685-698
Dijkstra, P.	Kerkelijke discussie over echtscheiding	12	197-200
Harmanny, K.	Kerkelijke eenheid: landelijk en plaatselijk	19	337-340
Harmanny, K.	Plaatselijke eenheid met landelijke steun	20	357-360
Kamer, A.	Geen radicaliteitsproefpolder	11	177-181
Kamphuis, B.	Kerk, van boven en van beneden	42	761-764
	Bogorodica 1	47	857-859
	Bogorodica 2	48	873-875
Kuijper-Versteegh, R.	De Nieuwe Bijbelvertaling: het geheel is meer dan de som der teksten	5	65-68
Kwakkel, G.	Christelijke of gereformeerde theologie	3	33-36
	Wie doet wat? (1)	39	705-708
	Wie doet wat? (2)	40	725-729
Leeftink, L.E.	De zondag een nieuwe feestdag op grond van het vierde gebod	17	297-300
Luiten, B.	Aandacht voor kinderen	33	589-592
	Heeft de kerk een probleem met de oudere jeugd?	34	609-612
	Scheurpapier	43	777-780
Maris, J.W.	Kerkelijke eenheid tussen GKV en CGK	21	377-379
Meerveld, J.	Wat vinden de GKV-jongeren van hun kerk?	25	450-453
	Van catechisatie leer je best veel	26	465-469
	Aanzet voor een visie op catechese	27	485-488
	Werken aan betekenisvolle catechese	28	501-504
Meijer, J.A.	"Geef mij wijsheid en wetenschap" (1) Oproep tot eenheid "	6	85-89
Middelkoop van, G.J.	Dankbaar Gereformeerd	8	117-119
	www.gereformeerdbleven.nl	9	137-140
	Gesprek in vertrouwen	10	161-164
	Boodschap en belevingswereld	22	393-395
	Kerk en belevingswereld	23	409-412
	Als modern mens christen zijn	24	429-433
	Nieuw leven in de duisternis	29	517-520
	Een Bijbelse kijk op de werkelijkheid	30	533-537
	Wat bindt ons samen in de kerk?	41	741-745
	Onderwijs in de kerk	44	793-797
Mulder, K.	Kerkelijke eenheid	18	317-320
Ruijter de, C.J.	Hoe manifesteert zich een herder?	5	72-76
	Anderhalve eeuw verandering	7	101-103
Schreuder, J.J.	Gaan we in zee met de NBV?	4	49-51
Timmerman, R.	Gasten aan het avondmaal	1	1-3
Vries de, K.	De dag van de Heer...	14	238-240
	...Een heerlijke dag!	15	257-264
Vries de, J.P.	De rustdag een heerlijk geschenk voor de nieuwtestamentische gemeente	16	277-280
MEDITATIEF			
Boer de E.A.	De zeven Geesten	35	633
	De zeven kandelaars	36	649
	De zeven fakkels	37	669
	De zeven ogen	38	690
Dam, H.P.	Gods weerschijn	1	4
	Abels rust	2	20
	Kaïns onrust	3	37
	Ik wou dat je er niet meer was	4	52
	Wees ons genadig!	5	69
Drost, H.	Jezus' klaagpsalm	42	765
	Jezus' klaagpsalm (2)	43	781
	Jezus' klaagpsalm (3)	44	789
Glas, J.	Abel wandelt met God	45	818
	Kaïn verdedigt zichzelf	46	834
	Lamech heeft alleen zichzelf lief	47	860
	Set, een zoon van God	48	876
Hullu de, A.M.	Bidden, hoe?	31	557
	Over de Heilige Geest: Nu is het feest!	32	573
	Trinitatis	33	593
	U hebt Mozes	34	613
Kamer, A.	De dood ontkracht	6	90
	Groot alarm	7	104
	Revolutiebouw	8	120
	De grens over	9	141
Kamer, A.	Mens met toekomst	18	321
	Levenskracht	19	341
	Blijf vrij	20	361
	Past het je wel?	21	380
Mol, A.J.	Geef mij maar sla...	22	396
	"Ik zie, ik zie..."	23	413
	Kijk toch anders	24	434
	Op weg naar de erfenis	25	454

Schelling, Joh. A.	De O van advent	10	165
	Advent en afkeer	11	182
	Advent van boven	12	201
	De kus van Kerst	13	222
Roth, R.R.	Vriendendienst	14	241-242
	Halen en brengen	15	264-265
	Persoonlijk geloof	16	281-282
	Van gast-vrij naar gastvrij	17	301-302
Slotman, J.	Waar blijft God?	39	709
	Een almachtige helper	40	730-731
	Nieuwe kracht	41	746
Vreugdenhil, R.J.	Jezus de Heer, zichtbaar in zijn daden	26	470
	Kom, laten we maar gaan vissen	27	489
	Hij is echt	28	505
	Wees zuinig op ze, ze zijn van mij!	29	521
	Jezus doet nog zoveel...	30	538
WANDELEN MET GOD			
Bentham van, J.	De andere wang toekeren: heel assertief	10	166-167
Bouwsma, O.W.	Navolgers van God	6	91-92
	Op je plaats...RUST!	15	266-267
	Sabbatical	23	414-415
	Jezus gaat voor jou. Ga jij voor Hem?	30	539—540
	Kroonjuweel	31	558-559
	Geniet er van!	40	731-732
	Postvakje	47	861-862
Geest van den, K.	Een verdeelde kudde moet de Herder volgen	8	121-123
	Lijden en verlangen	17	303-304
	Naar de kerk buiten je woonplaats?	29	522-523
	De Geest van Pinksteren: there are no borders!	33	594-596
	Gebedsverhoring	41	747-748
Luiten, B.	Help! Ik ben getuige...	1	5-6
	Onderscheiden waarop het aankomt	2	21-22
	Halfzachte standpunten?	3	38-40
	2 x 3 beden?	7	105-106
	Jezus ontdekken, een 33dagenboek	9	142-144
	Hoe zondig zijn wij?	11	183-184
	Licht voor de mensen	12	202-203
	Tijdelijk en eeuwig	13	223-224
	Besneden zijn	14	243-244
	Onze valkuilen	16	283-284
	Samen in de naam van Jezus	18	322-323
	Euthanasie, waarom niet?	20	362-363
	Hoe luisteren wij naar de wet?	21	381-382
	Verlossing van veel	22	397-398
	Ben je een christen?	24	435-436
	Gooi je palmtak niet weg	26	471-472
	Heb je de Geest?	28	506-507
	Zeggen wat je niet mag zeggen	32	574-575
	Niet klagen maar profeteren	34	614-615
	Hoe onwetenschappelijk is het geloof	36	650-651
	Geloof is een middel	37	670-671
	Kerk, ik houd van je	38	691-692
	Kun je kiezen?	39	710-711
	Spreek oprecht	42	766-767
	Onderzoek jezelf en ontdek Christus	43	782-783
	Genade maakt geen schulden	44	799-800
	God vraagt geen dankbaarheid	46	835-836
	Geloften aan de Heer	48	877-878
Oldenhuis, J.T.	Pannetje melk	5	70-71
	Overpeinzingen bij een collectezak	19	342-344
	Geen teken meer nodig	27	490-492
	Pinksteren is het vervolg van de geboorte van Jezus	35	634-635
	Gemeentegroei	45	819-821
ACHTERGRONDEN			
Boer de, E.A.	Nieuws uit Kampen	8	127-130
	Nieuwlichters in Kampen	9	148-152
	Vlugschrift over Zuidhorn, 1.	18	327-329
	Vlugschrift over Zuidhorn, 2. (slot)	19	350-352
Boersma, J.A.	Rustdag in een niet-theocratische samenleving (1)	14	250-251
	Rustdag in een niet-theocratische samenleving (2)	15	268-270
	Rustdag in een niet-theocratische samenleving (3)	16	288-289
	Rustdag in een niet-theocratische samenleving (4)	17	308-309
Bouma, T.D.	Een historische ontmoeting	12	204-206
	Reformatie in alle openheid	13	225-226
Breen, A.C.	Beeldschoon	27	493-494
Burger, J.J.	Gods gastvrijheid. Verzoening in postmodern perspectief	43	787-788
Douma, J.R.	Christocentrische catechese (woord)	40	733-735
Groenveld, T.	Wegwijs in de wirwar	3	41-43
	Een vooruitziende blik	4	53-55
	Het beloofde land	5	77-79
	Koningen en profeten	6	93-95
	Van dieptepunt tot hoogtepunt	7	107-109
Hendriks, A.N.	De schuldbelijdenis niet vergeten	14	245-249
	Een lijdende God	36	652-656
Houwelingen van, P.H.R.	Het oude Johannes-evangelie in De Nieuwe Bijbelvertaling (1)	8	124-126
	Het oude Johannes-evangelie in De Nieuwe Bijbelvertaling (2)	9	145-147
Jager de, A.	Christocentrische Catechese?	42	768-769
Joosse, L.J.	Waarom (weer) zending door Woord en daad (1)	43	784-786
	Waarom (weer) zending door Woord en daad (2)	44	801-804

Kamp van de, P.W.	Kerk, wereld en armen (1)	15	270-273
	Kerk, wereld en armen (2)	16	285-287
Kamphuis, B.	Onderling pastoraat in de gemeente	17	305-307
	Om Gods verhevenheid en zijn nabijheid	10	171-172
Kloosterman, Nelson D.	Assen 1926, notitie Deputaten Kerkelijke Eenheid	24	437-438
Kloosterman, Nelson D.	Gods Woord in mensentaal 1	10	168-170
Kwakkel, G.	Gods Woord in mensentaal 2	11	185-187
	Gereformeerde theologie: tussen ideaal en werkelijkheid 2	1	7-10
	Kritiek, in maten en soorten	45	822-825
	Redactionele handen	46	837-838, 848
Lugt van der, A.S.	Migranten in het boek Ruth, cultureel Bijbellezen 1	18	324-327
	Ballingen in het boek Daniël, cultureel Bijbellezen 2	19	345-349
	Abram, vreemdeling in Genesis, cultureel Bijbellezen 3	20	364-366
	De Jacob-clan in Egypte, cultureel Bijbellezen 4	21	383-385
Meerveld, J.M.	Het doel en de weg er naar toe	40	736-738
Pel, P.T.	Rijksbijdrage voor Kampen? (1)	22	399-402
Pel, P.T.	Rijksbijdrage voor Kampen? (2)	23	416-418
Sloot van der, A.	Kerkelijke vereniging rondom de belijdenis van de kerk	26	478-480
Timmerman, R.	De schepping in zes dagen of ...?	38	694
Veldman, H.	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (1)	23	419-423
	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (2)	24	439-442
	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (3)	25	458-460
	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (4)	26	473-477
	Reformatoren contra charismatische leiders (1)	31	560-562
	Reformatoren contra charismatische leiders (2)	32	576-579
	Reformatoren contra charismatische leiders (3)	33	597-600
	Reformatoren contra charismatische leiders (4)	34	617-620
	Reformatoren contra charismatische leiders (5)	35	637-639
	De hoge roeping van Schilder voor, tijdens en na 1940/1945	39	713-715
	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (5)	47	863-867
	Van rechtzinnig tot vrijzinnig (6)	48	879-881
MEEGELEZEN			
Middelkoop van, G.J.	Geen PKN-kerkgevoel	1	10
	Het geheim van een goede preek	2	20
	De kerk is katholiek	4	60-61
	Godgericht	5	83
	Geestelijk geleid	6	98
	Postmoderne gemeenten en een ouderwetse kerkenraad	6	98-100
	Uitslaapdienst	7	113
	De CGK-synode over eenheid	11	193
	Praisen en prayen	11	194-195
	Alphacursus vooral voor intern gebruik?	12	214
	Kerk en beweging	12	215-216
	Vrouw en ambt	14	254-255
	Jeugd legt zich nergens meer op vast	16	294-295
	Groeien	17	313
	PKN: Orthodox skelet?	21	390
	PKN: Vrijzinnig vlees?	21	391
	De eenvoud van het evangelische	31	563
	Aandacht voor het geheel van de Bijbel	31	563
	Hoe gaan wij om met de Schrift?	32	584
	Het heilige ebt weg	32	585
	Ontmoeting met de Heilige	32	585-586
	Kerkelijke besluitvorming	38	703
EVANGELISATIE EN ZENDING			
Broeder den, G.A.	Ik ook van jou, het huwelijk als missionair aanknopingspunt	3	44-46
Dunnwind, J.H.	Licht op het Zeeuws-vlaamse Zuiden...	32	580-583
Geest van den, K.	Gemeentestichting: Gaat evangelisatie dan nu echt werken? (1)	19	353-354
Geest van den, K.	Gemeentestichting: Gaat evangelisatie dan nu echt werken? (2)	20	367-370
Lugt van der, A.S.	Waarom trainen voor evangelisatie?	1	11-13
Lugt van der, A.S.	De vrijheid om te dwalen	7	110-112
Lugt van der, A.S.	De opvoedingsles van de ouders van Karel van het Reve	11	188-192
Lugt van der, A.S.	Deepak Chopra en de liefde	16	290-293
Plug, J.	Geliefde ongelovige	27	495-497
Vries de M.	Alla=God 1	36	657-660
Vries de M.	Alla=God 2	37	677-680
Vries de M.	De echte christenen zijn wij!	40	739-740
Lugt van der, A.S.	Het getuigenis als missionair middel	41	757-760
VAN BINNEN NAAR BUITEN			
Riemer, G.	Van binnen naar buiten	46	849-852
VOETNOTEN			
Boer de, E.A.	Over Genesis 1-3: Douma en Reformanda (1)	29	524-525
Boer de, E.A.	Over Genesis 1-3: Douma en Reformanda (2)	30	541-542
Boer de, E.A.	Bijbelvertaling en 'manneke pis'	47	868-869
Boer de, E.A.	Uit de houten broek	48	886-887
Kamphuis, B.	Schuld en schaamte	38	693
Vries de, K.	Bottenbley en de wederkomst	39	712
SAMENLEVING			
Middelkoop van, E.	De Europese Grondwet	20	371-373
Westert, J.	Kinderbijslag, een thema in de politieke schaduw	1	14-16
Westert, J.	De scheldspiraal en de geweldsspiraalvragen om bezinning	10	173-175
Westert, J.	Demotie is wat anders dan een treetje lager	14	252-253
Westert, J.	Waarom krijgen managers wantrouwen cadeau?	17	310-312
Westert, J.	Dragers van het christelijk sociale gedachtegoed	25	461-462
Westert, J. en Timmermans, H.	Meer waardering en eigen verantwoordelijkheid van beroepsoefenaren is hard nodig	30	543-544
Westert, J.	Dorpsbewoners zijn wereldburgers geworden	34	623-626

Westert, J.	Schade omdat je bestaat	39	716-718
Westert, J.	In hemelsnaam! Vraagtekens bij economische waarden	44	808-811
Westert, J.	Over de conditie van verenigingen	48	882-885
IN GESPREK MET			
Bakker, W.M.	De zondagse prediking kan ik niet missen'	6	96-97
	"In Psalm 139 vind ik troost"	13	230-232
	"Het pastorale werk heeft m'n hart"	21	386-388
	"Het is mooi te laten zien waar je voor staat"	30	545-547
	"Het komt erop aan dat we niet indutten"	38	698-700
	"Troost bieden is wezenlijke taak diaken"	47	870-871
KERK WERELDWIJD			
Brink, E.	Gedreven door het Meesterschap van Christus	5	81-82
Lugt van der, A.S. en Bolt, B	Van kiem tot vrucht	2	23-24
Rierner, G.	The Candlestand Statement	12	207-209
SCHRIFTSTUDIE			
Boer de, E.A.	Johannes Marcus - of anatomie van een conflict tussen broeders (1)	33	601-603
Boer de, E.A.	Johannes Marcus - of anatomie van een conflict tussen broeders (2)	34	621-622
Doedens, J.J. T.	1 Korinthiërs 7:10-11	45	826-827
Doedens, J.J. T.	1 Korinthiërs 11:2-16	46	853-856
Kwakkel, G.	Geen plaag zal uw tent naderen	41	753-756
BOEKBESPREKING			
Janssen, R.C.	Treasures New and Old	18	335
Kamphuis, J.	Een heerlijk boek	13	233-235
Kwakkel, G.	Nieuw materiaal voor bijbellezers	43	789-791
Roth, R.R.	De Kruisiging' van Marc de Klijn	2	25
Steeg van der, J.	The flame of the word	23	424-425
Velde te, M.	Geloofsbelijdenis van Bullinger uit de schaduw	42	770-771
KUNST			
Jong de, J.M.	Christen en kunstenaar zijn in de moderne wereld	4	56-58
Jong de, J.M.	Calvijn, cultuur en creativiteit	39	719721
KERK EN OVERHEID			
Vries de, J.P.	De kerk moet zich laten zien in de samenleving	2	28-30
KERK EN MUZIEK			
Smelik, J.	En steeds weer oude psalmen zingen...? (1)	8	131-135
	En steeds weer oude psalmen zingen...? (2-slot)	9	153-156
	Het geheim van een honderdjarige zangbundel	18	330-334
	Looft God om zijn uitbundigheid! (1)	28	511-514
	Looft God om zijn uitbundigheid! (2) (slot)	29	526-529
	Lied van dienstbaarheid	33	604-605
	Levenslang psalmen	42	772-775
BOEK/CD-AANKONDIGING			
Bruijne de, A.L.Th.	K. Schilder, verzamelde werken 1917-1919	6	95
	Zingt en speelt voor de Heer van ganser harte	18	336
OPVOEDING EN ONDERWIJS			
Baas, J.J.D.	Vertel het aan de kinderen	12	210-213
Baas, J.J.D.	Zijn kinderdiensten een optie?	28	508-510
Baas, J.J.D.	Gereformeerd onderwijs: waar staat het voor?	38	695-697
Baas, J.J.D.	Een hek om je dak	44	805-807
Douma, J.R.	Een geur van Christus	22	403-406
AAN DE BROEDERWEG			
Kwakkel, G.	Het doel voorbij?	13	227-229
KERKLIEDEREN			
Borkent, Ria	O Hemels Licht	13	217
Borkent, Ria	Gemeentelied voor de veertigdagentijd 2005	25	455
Klein, Johan	De vrucht die Adam tot zich nam	5	80
Klein, Joh.	Kerstlied op Jezus' stamboom	13	229
Klein, Johan	Uit een vreemde stal	14	237
Klein, Johan	Meester, tot wie zouden wij gaan?	14	242
Klein, Johan	Jezus' sterven	25	449
LIED VAN DE WEEK			
Eijdsen van, N./Spijker, K.	Door de poort van Naïn	20	374-375
Eijdsen van, N./Spijker, K.	Uw opgang naar Jeruzalem	23	427-428
Eijdsen van, N./Spijker, K.	Daar juicht een toon, daar klinkt een stem	24	447-448
Eijdsen van, N./Spijker, K.	Ik ben de goede herder	26	481-482
Eijdsen van, N./Spijker, K.	Jouw leven staat aan het begin	35	640-641
Luth, E.C.	Maak muziek voor God de Vader	37	683-684
SYNODE IMPRESSIES			
Leeftink, L.E.	Gods Geest werkt - ook gestructureerd	27	498-499
	Vlag uit voor de Nieuwe Bijbelvertaling	28	515-516
	Witte plekken en museumbeheer	29	530-532
	De week van Kortjakje	30	548-549
	Maar wij hebben Niemeijer!	31	564-566
	Suf & Saai of Spannend & Spiritueel?	33	606-607
	Mister Schooldag' neemt na 36 jaar afscheid	34	626-628
	All around the world kom je Gereformeerden tegen	35	642-644
	Een gevarieerd menu	36	663-664
	Amersfoort ligt in het oosten	37	681-682

Leeftink, L.E.	Op zoek naar de wielewaal	38	701-703
	Eenheid in de kerk, in het huwelijk en in de lof tot God	39	722-723
	Het gaat om de mensen	47	867,869
	Alles tot eer van God	48	888-889
Vries de, P.B.G.	Mannen van naam?	24	443-445
	Kerkelijke wethouders?	25	456-457
	Aan de slag	26	483-484
	Benne, Dita en de KO	32	587-588
VAN DE SYNODE			
Niemeijer, P.	Bij de vrijgave van de NBV	36	661-662
	Afscheid van prof.dr.s. J.A. Meijer	37	672-674
	Welkom mevr. drs. J.J. Oosterhuis	37	675-676
	Sacramenten in de krijgsmacht	41	749-750
	Huwelijk en echtscheiding	41	751-752
REGISTER JAARGANG 79			
		46	839-847

Trefwoordenregister jaargang 80

trefwoord	uitgave	pagina
A		
aan de slag	26	483-484
Abels rust	45	818
Abels rust	2	20
advent	10, 11, 12	165, 182, 201
afscheid	37	672-674
Aix en Provence	5	
Allah	36, 37	657-660, 677-680
alarm	7	104
all around the world	35	642-644
alpha-cursus	1	11-13
Amersfoort	37	681-682
anders (kijken)	24	434
armen	15, 16	270-273, 285-287
Assen	24	437-438
B		
ballingen	19	345-349
beden	7	105-106
beeldschoon	27	493-494
belevingswereld	22, 23	393-395, 409-412
beloofde land	5	
Benne-Dita	32	587-588
beroepsoefenaren	30	543-544
besneden	14	243-244
bidden	31	557
Bijbelvertaling	47	868-869
binnen (van b. naar b.)	46	849-852
Bogorodica	47, 48	857-859, 873-875
Bottenbleij	39	712
C		
Calvijn, cultuur	39	719-721
Candlestand	12	207-209
catechese	27, 28, 40	485-488, 501-504, 733-738
	42	768-769
catechisatie	26	465-469
christelijk sociale	25	461-462
christen(en)	24, 40	435-436, 739-740
christenkunstenaar	4	56-58
collectezak	19	342-344
D		
dag van de Heer	14, 15	238-240, 257-260
dankbaarheid (geen)	46	835-836
Deepak Chopra	16	290-293
demotie	14	252-253
denken	46	829-833
diaken	47	870-871
dieptepunt	6	107-109
doel	13	227-229
dood	6	90
dorpsbewoners	34	623-626
Douma	29, 30	524-525, 541-542
E		
echt	28	505
echtscheiding	12, 218-221	197-200
eenheid	18, 19, 20,	317-320, 337-340, 357-360
	21, 39	377-379, 722-723
eer (van God)	48	888-889
erfenis	25	454
euthanasie	20	362-363
F		
fakkels (zeven)	37	669
flame	23	424-425
G		
gasten	1	1-3
gast-vrij	17	301-302
gastvrijheid (Gods)	43	787-788
gebedsverhoring	41	747-748

Geest	28, 33	506-507, 594-596
geesten (zeven)	35	633
geloften	48	877-878
geloof	37	670-671
geloofsbelijdenis (Bullinger)	42	770-771
gemeentegroei	45	819-821
gemeentelied	25	455
gemeentestichting	19, 20	367-370
genade	44	799-800
genadig	5	
Genesis	35, 36	629-632, 645-648
geniet	40	731-732
Gereformeerde theol.	1, 3	7-10, 33-36
Gereformeerd	8	117-119
gereformeerd blijven	9	137-140
gereformeerd onderwijs	38	695-697
gesprek	10	161-164
getuige	1	5
getuigenis	41	757-760
geur	22	403-406
GKv-jongeren	25	450-453
Gods Geest	27	498-499
Gods verhevenheid	10	171-172
Gods weerschijn	1	4
Gods Woord	10, 11	168-170, 185-187
goede herder (lied)	26	481-482
grens	9	141
grondwet	20	371-373
H		
halen	15	264-265
halfzachte standpunten	3	38-40
handboek (huwelijk)	3	44-46
heerlijk boek		233-235
Heilige Geest	32	573
hek	44	805-807
helper	40	730-731
hemels licht	13	217
hemelsnaam	44	808-811
herder		5
homofilie	38	685-689
homosexuele relaties	37	665-668
houten broek	48	886-887
huwelijk (en echtscheiding)	41	751-752
I		
ik zie	23	413
indutten (niet)	38	698-700
J		
Jacob-clan	21	383-385
jeugd (oudere)	34	609-612
Jezus	9, 30	142-144, 538, 539-540
Jezus de Heer	26	470
Johannes Marcus	33, 34	601-603, 621-622
jouw leven	35	640-641
juicht (lied)	24	447
K		
Kaïn	3, 46	37, 834
Kampen	8	127-130
kandelaars (zeven)	36	649
kennen	45	813-817
kerk	2, 4, 29, 38, 41, 42	28-30, 60-61, 522-523, 691-692, 741-745, 761-764
kerkelijke vereniging	26	478-480
kerstlied	13	229
kiem	2	23-24
kiezen	39	710-711
kijk op	30	533-537
kinderbijslag	1	14-16
kinderdiensten	28	508-510
kinderen, aandacht	33	589-592
klaagpsalm	42, 43, 44	765, 781, 798
klagen (niet)	34	614-615
Kolk van der M.	13	230-232
koningen en profeten	6	93-95
Korinthiërs	45	826-827
Kortjakje	30	548-549
kracht	41	746
kritiek	45	822-825
kroonjuweel	31	558-559
kruisiging	2	25-27
kudde	8	121-123
kus van kerst	13	222
L		
Lamech	47	860
laten zien	30	545-547
levenskracht	19	341
licht	12	202-203
lied van dienstbaarheid	33	604-605
lijden	17	303-304
lijdende God	36	652-656
M		
Maak muziek (lied)	37	683-684

managers	17	310-312
mannen (van naam)	24	443-445
materiaal (Bijbellezers)	43	789-791
mensen (het gaat om)	47	867, 869
menu	36	663-664
migranten	18	324-327
Mister Schooldag	34	626-628
modern mens	24	429-433
Mozes	34	613
N		
navolgers	6	91-92
NBV	4, 5, 8, 9 28, 36	49-51, 124-126, 145-147 515-516, 661-662
Niemeijer	31	564-566
nieuw leven	29	517-520
nieuwlichters	9	148-152
Nugteren	6	96-97
O		
ogen (zeven)	38	690
onderscheiden	2	21-22
onderwijs	44	793-797
onderzoek (jezelf)	43	782-783
ongelovige	27	495-497
ontmoeting	12	204-206
onwetenschappelijk	36	650-651
opgang (lied)	23	427-428
spreek (oprecht)	42	766-767
opvoedingsles	11	188-192
P		
palmtak	26	471-472
pannetje melk	5	
past	21	380
pastoraat	17	305-307
pastorale werk	21	387-388
persoonlijk geloof	16	281-282
Pinksteren	35	634-635
plaag	41	753-756
poort (lied)	20	374-375
postvakje	47	861-862
Psalmen	8, 9, 42	131-135, 153-156, 772-775
R		
radicaliteitproefpolder	11	177-181
rechtzinnig	23, 24, 25, 26, 47, 879-881	419-423, 439-442, 458-460 473-477, 863-867
redactionele handen	46	837-838, 848
reformatie	13	225-226
reformatoren	31, 32, 33, 34, 35	560-562, 576-579, 597-600 617-620, 637-639
register	46	839-847
revolutiebouw	8	120
rijksbijdrage	22, 23	399-402, 416-418
rust	15	266-267
rustdag	14, 15, 16,	250-251, 268-270, 277-280, 288-289, 308-309
S		
sabbatical	23	414-415
sacramenten	41	749-750
samen	18	322-323
schade	39	716-718
scheldspiraal	10	173-175
schepping	31, 32, 38	553-556, 569-572, 694
scheurpapier	43	777-780
Schilder	39	713-715
schuld en schaamte	38	693
schuldbelijdenis	14	245-249
Seth	48	876
sla	22	396
stal	14	237
sterven (gedicht, Jezus)	25	449
suf, saai	33	606-607
T		
teken	27	490-492
terugblik (TU)	39, 40	705-708, 725-729
tijdelijk	13	223-224
toekomst	18	321
treasures	18	335
Trinitatis	33	593
U		
uitbundigheid	28, 29	526-529
V		
valkuilen	16	283-284
verandering	7	101-103
verenigingen	48	882-885
verlossing	22	397-398
vertelling	12	210-213
vissen	27	489
vlugschrift	18, 19	327-329, 350-352
vooruitziende blik	4	53-55
vraag om meer	2	17-19
vreemdeling	20	364-366
vriendendienst	14	241-242
vrij	20	361

vrijheid	7	110-112
vrouwen	46	853-856
vrucht	5	
W		
waar (blijft God)	39	709
wang	10	166-167
wegwijs	3	41-43
welkom	37	675-676
wet	21	381-382
wethouders	25	456-457
Wielewaal	38	701-703
wijsheid en wetenschap	6	85-89
witte plekken	29	530-532
Z		
zangbundel	18	330-334
Zeeuwsvlaamse	32	580-583
zeggen	32	574-575
zending	43, 44	784-786, 801-804
Zondag	15, 17	261-263, 297-300
zondig	11	183-184
zuinig	29	521

Tekstregister jaargang 80

Bijbelboek	Bijbelgedeelte	uitgave	paginanummer	
Oude Testament				
	Amos	1:2	7	104
	Amos	7	8	120
	Genesis	4:4	45	818
	Genesis	4:5-17	46	834
	Genesis	4:8b	2	20
	Genesis	4:12b	3	37
	Genesis	4:18-24	47	860
	Genesis	4:25-26	48	876
	Genesis	6:6	4	52
	Genesis	6:8	5	69
	Jesaja	40:27	39	709
	Jesaja	6:1	40	730-731
	Jesaja	40:29-31	41	746
	Psalmen	80:4a	10	165
	Psalmen	85:5b	11	183
	Psalmen	19:2a	12	201
	Psalmen	2:1	13	222
	Psalmen	69:5	42	765
	Psalmen	69:9-10	43	781
	Psalmen	69:21-22	44	798
	Ruth	4:13-17	14	237
Nieuwe Testament				
	Efeze	5:18-19	15	264-265
	Handelingen	8:30	9	141
	Hebreeëñ	10:24	15	264-265
	Johannes	10	8	121-123
	Johannes	15:15	14	241-242
	Johannes	15:14-15	15	264-265
	1 Korinthe	7:10-11	45	826-827
	1 Korinthe	11:2-16	46	853-856
	2 Korinthe	4:7	15	264-265
	Lukas	22:22-35	13	217
	Mattheus	1:1-6	13	229
	Mattheus	1:1, 5, 6	14	237
	Openbaring	5:6	38	690
	Timotheus (2)	1:10	6	90
	Titus	2:14b	1	4

Register Reformatie op het internet

Op www.dereformatie.nl vindt u alle in De Reformatie geplaatste artikelen vanaf 1 januari 2003. Daarmee bouwen wij aan een digitaal register. Wanneer u naar de website gaat, klikt u naast de groene pijl op: naar register, nieuw.

Er verschijnt een lijst met de uitgaven, alle artikelen ouder dan een half jaar zijn volledig in te zien, recentere gedeeltelijk. Ook kunt u met de zoekfunctie artikelen eenvoudig vinden met behulp van de titel, een trefwoord of de naam van de auteur.

vervolg van pagina 174

heel duidelijk uit als hij op de bladzijden 142,143 het volgende schrijft:

“Als er pastorale zorg wordt uitgeoefend, treedt daarin altijd Pastor Christus, de grote herder der schapen handelend op. Toch *kies ik* niet primair voor deze metafoor als invalshoek. Ze kon in de geschiedenis verbonden worden met een specifiek ambtelijke benadering. Binnen het gemeentemodel, dat *ik kies* (zie hoofdstuk 1) ligt daarom de metafoor van het lichaam van Christus voor de hand. Het samenkomen van de gemeente is de grondvorm van het pastoraal optreden. Daarin functioneert zij als het lichaam van Christus (Fiet 1988,113)”. Ik heb de woorden *ik kies* in dit citaat dik gedrukt. Het lijkt erop dat je als mens zelf een van de beelden die er in de Bijbel voor de gemeente gebruikt wordt kunt kiezen en daaruit dan verder kunt denken. Het gaat er toch om dat we vanuit het hele Woord van God leren wat Hij over de gemeente van Christus en de functionering daarvan zegt! Dat we ons door het hele Woord van God laten aanspreken en van daaruit in liefdevolle gehoorzaamheid aan Christus verder denken. De woorden en beelden die de HERE geeft, vullen elkaar aan en kunnen niet zonder elkaar. Het gaat om de hele raad van God! Een ander probleem is dat we ook in hoofdstuk één niet vanuit Gods eigen Woord een verantwoording van de Ruijters keuze voor zijn gemeentemodel lezen. Er is geen exegetische verantwoording. Dat is toch wel het minste wat je mag verwachten bij het presenteren van een ontwerp voor een gereformeerde praktische theologie.

Mijn vragen aan prof de Ruijter zijn:
Waarom kiest u tussen beelden die in de Bijbel gegeven worden en laat u niet het geheel van Gods Woord voor uw praktische theologie beslissend zijn? Waarom komt Gods Woord en de exegese daarvan zo weinig bij dit ontwerp aan het woord?

De plaats van de confessie

Het laatste dat ik hier wil noemen is het ontbreken van de belijdenisgeschriften in dit boek. Dat is vreemd als je er aan denkt dat het hier om een ontwerp van een *gereformeerde* praktische theologie gaat. Ik denk nu in het bijzonder aan de artikelen 27-32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Als we over het handelen van de gemeente nadenken, moet dan ook de plaats en de functie van de ambtsdragers in de gemeente de aandacht krijgen. Daarover belijden we heel duidelijke in de artikelen 30-32. Dit heeft bepalende invloed voor de manier waarop wij gemeente in deze wereld zijn. Omdat we als kerken uitspreken dat wat we daar belijden is wat de HERE in Zijn eigen Woord zegt.

Mijn vraag is: *Waarom functioneert de confessie niet in uw ontwerp van praktische theologie?*

Ik sluit af. De vragen die ik stel, de opmerkingen die ik gemaakt heb, komen voort uit liefde voor Christus en Zijn gemeente. Juist daarom heb ik vragen bij het gereformeerde karakter van het ontwerp dat prof de Ruijter gepresenteerd heeft. Ik hoop dat beantwoording daarvan deze vragen zal wegnemen.

Ds. J.R. Visser is predikant van de Gereformeerde Kerk te Dronten

Noten

- 1 Kees de Ruijter 2005 *Meewerken met God*
Kok, Kampen
- 2 pag. 9
- 3 pag. 7
- 4 pag. 18
- 5 pag. 107
- 6 pag. 112, 113

Persbericht

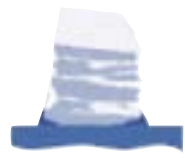
Kampen - De rector van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland maakt bekend dat -zo God wil- de viering van de **151^e dies natalis** plaatsvindt in een bijeenkomst op **dinsdag 6 december 2005**.

Dr. P.W. van de Kamp zal een rede uitspreken onder de titel:

‘Bij wijze van aan-spreken’

De samenhang tussen visie en methode in het pastoraat

De bijeenkomst wordt gehouden in de aula van de universiteit, Broederweg 15 te Kampen; aanvang 19.30 uur. Belangstellenden wordt gevraagd om 19.15 uur aanwezig te zijn.



(Samen?) op weg naar een gereformeerde PT



Het is een nogal frontale benadering die ds. Visser kiest. Hij zet vraagtekens bij de kern van mijn bedoelingen. Hij ziet de plaats van Schrift en belijdenis in geding en daarmee het gereformerd karakter van mijn studie. Ik moet wel even energie opbrengen om zo'n artikel te incasseren. Maar vervolgens is het ook een gelegenheid om wat hindernissen op te ruimen, waar misschien ook andere lezers tegen aan zitten te kijken.

C.J. de Ruijter ■

Ik kies maar niet voor een frontale botsing. Die levert doorgaans voor geen van de betrokkenen winst op. Daarom probeer ik te peilen, waarom Visser zo reageert. Vervolgens wil ik aangeven wat er mijns inziens nodig is om elkaar echt te ontmoeten. En wie weet kunnen we dan toch nog gezamenlijk op weg naar een gereformeerde praktische theologie. Want die kant moet het wel op, wat mij betreft.

En op dat punt getuigt Vissers artikel van een forse schrik Nu is dat goed te begrijpen. In de vrijgemaakte traditie is het altijd 'not done' geweest om over praktische theologie (voortaan PT) te spreken. Ernstig waren de waarschuwingen in die richting en terecht. Want de meeste moderne PT zet het handelen van God tussen haakjes of houdt het zelfs buiten beeld.

Wat overblijft is dan al gauw een al te menselijke handelingswetenschap die de kerk beschouwt als een religieuze organisatie die je zo professioneel mogelijk moet runnen. Moge God ons er voor bewaren dat we ooit zo over Zijn kerk denken.

Zo bezien is het logisch, dat je in eerste instantie je ogen uitwrijft als vanuit Kampen een ontwerp voor een PT gepresenteerd wordt. Maar dan is het wel van belang te beseffen dat die waarschuwing in feite een *ontspoorde* PT betrof. Maar wat ik bepleit is een *gereformeerde* PT.

Natuurlijk is dat behoorlijk wennen. Want dat is nog nooit eerder bepleit. Maar als je gereformeerd bent, mag je er wel voor open staan. Als ik het goed begrijp, betwijfelt Ds Visser of mijn voorstel wel gereformeerd is. Daarom concentreer ik me in het vervolg van dit artikel op die vraag. Volgende week hoop ik in een apart artikel nog eens concreet te schetsen waarom we vandaag m.i. echt niet zonder PT kunnen.

Maar, eerlijk is eerlijk, als we dan toch aan PT gaan doen, dan zal bij voorbaat duidelijk moeten worden dat we dat op een gereformeerde manier doen. Logisch dat daarbij de vraag naar de Schrift en de confessie gesteld wordt. Ik volg

daarom vanaf nu zo ongeveer de route die Visser in zijn artikel koos.

Medewerkers? (1 Cor. 3:9)

Ik heb voor de titel van mijn boek (die ik overigens pas gekozen heb toen het klaar was) aansluiting gezocht bij 1 Cor. 3:9, waar Paulus schrijft: 'Wij zijn medewerkers van God' (NBV). Dat leek me een trefzekere verwijzing naar de kern. Het gaat in de kerk om Gods werk. 'U bent Gods akker'. Hij is het die groeit, Hij alleen. Tegelijk brengt die tekst in beeld, dat God daarbij mensen inschakelt. Paulus en Apollos bij voorbeeld.

In mijn beleving staat dat tegen de achtergrond van de sfeer waarin ik als vrijgemaakte jongen opgegroeid ben. In mijn tienerjaren las ik (meermalen) het beroemde boek van ds. D. van Dijk: 'Gij zijt Gods medearbeiders'. Een boek dat de eerste generaties na de Vrijmaking sterk gevormd heeft in hun denken over de concrete roeping in het dagelijks leven die wij ontvangen met het oog op Gods koninkrijk. Centraal dus die gedachte: God schakelt mensen in om Zijn grote werk in deze wereld te volbrengen. Visser benadrukt nu vers 7: 'Alleen God is belangrijk, want Hij doet groeien'. We zijn het dus eens over de blikrichting: het gaat om Gods werk. Laat ieder die in de kerk werkt boven zich zelf uit wijzen naar Hem. Maar niemand zal toch uit dat vers willen concluderen dat het dus totaal *onbelangrijk* is wat mensen in de kerk doen, en hoe ze daarbij te werk gaan. Paulus besteedt er ook al heel wat aandacht aan, hoe wij ons in het huis van God moeten gedragen (1 Tim.). Bovendien hebben wij via de menswetenschappen inzicht gekregen in de processen die nodig zijn om echt boven je zelf uit te wijzen. En daar hoort bij dat we ook ontdekten hebben, hoeveel daarin mis kan gaan. En de werkelijkheid van veel menselijk optreden in de kerken vertoont daarvan alle sporen.

Wat ik dus beoog met een gereformeerde PT is: Denk daar dan eens over na met alle inzichten die je ter beschikking staan: Mobiliseer alle kennis, die er toe kan bijdragen dat de mensen die in de kerk hun dienst verrichten ook echt naar Hem wijzen in hun houding, spreken en handelen.

Meewerken met God staat voor mij in dat teken. Als ik er een beeld voor zou kiezen denk ik aan een moeder die iets lekkers gaat bakken en tegen haar kleine dochtertje zegt: Nou mag jij mama helpen. En inderdaad, het meisje mag wat kleine werkjes doen, die echt hun plek hebben in het hele bakproces. Tegelijk is het duidelijk dat heel het werk door moeder gedragen, begeleid en voltooid wordt. Ongeveer op die manier neemt God onze levens mee in Zijn grote werk. En mijn hart kent de eerbiedige verwondering over dat voorrecht, als ik merk hoe mijn werkjes als voorganger opgenomen worden in het grote werk van God. Aan die verwondering probeer ik ook woorden te geven tegenover God en de mensen. Is dat niet precies wat Paulus op het oog heeft in 1 Cor. 3?¹⁾

Wie zijn medewerker?

Er is nog een tweede element van belang in deze tekst. Visser zegt, het gaat hier duidelijk over Paulus en Apollos dus alleen mensen die van God een bijzondere taak hebben gekregen in de gemeente. Daarom vindt hij dat je die tekst helemaal niet op de gemeente als geheel mag betrekken, zoals ik dus in feite doe. Wat hij precies omschrijft met die “bijzondere taak” wordt daarbij niet helemaal duidelijk. Eerst dacht ik dat Visser er mee bedoelt: de ambtsdragers. Maar op dat spoor doordenkend kom je in de problemen. In Romeinen 16 noemt Paulus b.v. ook Febe en Prisca letterlijk zijn medewerkers. Dan zou je haast de conclusie moeten trekken dat vrouwen dus ook ambtsdrager mogen zijn. Dat kan onmogelijk Vissers bedoeling zijn. Maar wat dat wel?

Als je Rom. 16 er bij betreft, blijkt dat het beeld nog niet zo simpel te schetsen is (de artikelen van ds. Van Veelen zijn ook in dit opzicht leerzaam). Kennelijk waren er toch ook niet-ambtsdragers, die werk deden op de akker van de gemeente. En dat is toch de realiteit. Sterker nog: het werk van de vaders en moeders in de gemeente is toch volledig daar op gericht. Zij zijn in hun christelijke opvoeding maar niet bezig voor hun individuele huizen. Zij bezaaien de akker in Gods naam, als ze hun kinderen bekend maken met de God van het verbond. In dat licht denk ik aan de betekenis van mijn vader en moeder in mijn leven.

Van Trimp heb ik geleerd daar de woorden van Luther voor te gebruiken: “Door mijn moeder spreekt moeder Kerk”. Dat is de nauwe band tussen gezin en gemeente. Het was ook Luther die aandacht vroeg voor het priesterschap van alle gelovigen. Een motief dat je goed helpen kan om te zien, dat de akker van veel kanten beplant, begoten, gewied en bewerkt wordt. Je

kunt dat nooit overzien zonder de gemeente als geheel in het blikveld te trekken. En dat is dus precies wat ik onder andere beoogde met mijn boek. Het lijkt mij, dat dat ook absoluut niet strijdig is met 1 Cor. 3:9. Het is dus te vroeg om te concluderen dat een belangrijk deel van mijn boek op losse schroeven staat.

De norm van God

Een centraal onderwerp dat Visser aansnijdt, is de plaats van de normen. In mijn boek is dat ook een belangrijk thema. En die vraag wordt ook echt urgent, als je binnen PT inzichten gebruiken wilt, die ontleend zijn aan menswetenschappen. Hoe veilig is dat eigenlijk? En met de bovengenoemde waarschuwing in je achterhoofd, houd je dan je hart vast juist met betrekking tot de hantering van normen. Dat is ook precies wat gebeurt in het artikel van Ds Visser. Hij maakt zich bezorgd dat de norm van de Schrift bij mij niet veilig is. Ik kies dan wel overtuigd voor het gereformeerde uitgangspunt “dat de Schrift de enige norm is voor praktijk en theorie”, maar uit het vervolg van zijn artikel blijkt dat hij daar eigenlijk geen vertrouwen in heeft.

En dat baseert hij op grond van mijn keus voor een bipolair model. Ik bedoel daarmee dat je in de PT naast de inzichten van de theologie (ene pool) ook waarnemingen uit de menswetenschappen (andere pool) nodig hebt (zie hoofdstuk 4). Hier ziet Visser de Schrift in het gedrang komen. Ik denk dat hier een ernstig misverstand in het spel is. Ik citeer nu letterlijk uit Vissers artikel: “In het bipolaire model dat de Ruijter uitwerkt zijn het Woord van God en de menswetenschappen twee polen”. Zo’n model zou inderdaad het einde van de gereformeerde theologie zijn. Alsof de Schrift op één lijn zou staan met modieuze menswetenschappen. Wie dat verdedigt moet zich maar niet meer gereformeerd noemen. Maar zo’n model verdedig ik nergens. Integendeel.

De Schrift is de enige norm

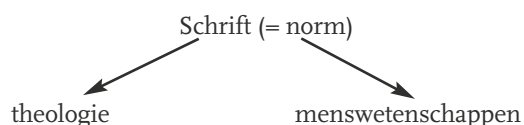
Als ik zeg dat de Schrift de enige norm is voor praktijk en theorie, dan meen ik dat ook. En dat kan blijken in de manier waarop ik dat vervolgens concretiseer voor de praktijk van het leven van de gemeente.

Het misverstand bij Visser is, dat hij in feite Schrift en theologie met elkaar laat samenvallen. Maar dat klopt natuurlijk niet. Theologie blijft, hoe waardevol ook, mensenwerk. Als we dan toch verwijzen naar art. 7 NGB is het goed om ook eens hardop te constateren dat ook wij theologen uit onszelf leugenaars zijn en ijdelers dan de ijdelheid zelf. Niet alleen menswetenschappen staan dus onder invloed van de zonde, zoals Visser schrijft, theologie even zo. En de sporen daarvan hebben diepe voren getrokken in de geschiedenis van de kerk. Dat is voor mij de reden waarom ik van een theologische norm spreek. Die is altijd onderschei-





den van de norm van de Schrift. Natuurlijk werden er regelmatig theologische normen ontleend aan de Schrift. Maar daarmee stonden ze nog niet gelijk aan de norm van de Schrift. In de loop van de eeuwen heeft de kerk regelmatig moeten terugkomen op normen die vanuit de theologie waren geformuleerd. Ik geef daar ook voorbeelden van in hoofdstuk 6. Ook theologie blijft dus altijd onderworpen aan de norm van de Schrift alleen. Als ik het in een kort schema zou moeten tekenen zie ik het als volgt voor me:



Maar er is meer over die beide polen te zeggen. Ik benoem ze als ongelijksoortig. Visser brengt nergens in rekening welk bezwaar ik heb tegen het model van Heitink (p. 66). En het is toch niet voor niets, dat ik vanuit mijn Schriftgeloof kritische opmerkingen maak over de invloed van de Verlichting op de menswetenschappen (p. 67). Tenslotte laat ik zien, dat hier sprake is van een a-symmetrische verhouding tussen beide wetenschapsgebieden (p. 77, v.). Het misverstand bij Visser leidt dus tot een vertekend beeld van mijn betoog.

De plaats van de Schrift

Inmiddels zijn we daarmee bij een andere kernvraag van Visser aangekomen: Wat is eigenlijk de plaats van Schrift en confessie in mijn boek? Hij heeft maar weinig verwijzingen naar de bijbel aangetroffen. Hoewel hij bij het tellen enkele teksten over het hoofd gezien heeft, klopt dat helemaal. En ik kan me die opmerking best voorstellen. Maar ik zie niet zo gauw in hoe dat echt anders kan. Ik wil daar graag drie dingen van zeggen:

In de eerste plaats gaat het niet primair om bijbelteksten, maar om *Schriftinhouden*. Je kunt dat illustreren aan het begin van dit artikel. Iedereen zal toestemmen dat God mensen in dienst neemt en handelend optreedt in hun menselijk handelen. Daar heb je dus niet veel teksten voor nodig. Als ik in dat verband in mijn boek verwijs naar het boek *Handelingen* (p. 12) ga ik er van uit dat die Schriftinhoud de lezer helder voor ogen staat. Nog een voorbeeld: als ik een heel hoofdstuk schrijf over de betekenis van de leer dat God Drie-enig is, ga ik er van uit dat geen enkele gereformeerde bijbellezer nog Schriftplaatsen nodig heeft. Wegen is hier dus belangrijker dan tellen. Een verhaal of een preek wordt vooral bijbels door de inhoud, niet primair door vermelding van de vindplaatsen. (Ik heb voor de aardigheid nog eens gekeken in het boek van ds. D. van Dijk. In mijn herinnering was dat een heel bijbels verhaal over Gods roeping in het concrete mensenleven. Dat bijbelse klopt inderdaad, maar bij

vluchtig bladeren kon ik maar 3 teksten ontdekken.)

In de tweede plaats is het bij een onderwerp als dit wel lastig om Schriftplaatsen te kiezen, die rechtstreeks toegang bieden tot het onderwerp. Daar waar ik de concrete handelingen van de kerk beschrijf (hoofdstuk 8) heb ik dan ook steeds met zorg een Schriftplaats uitgezocht die m.i. treffend aangeeft, want God zegt. Maar verder kun je natuurlijk meestal niet gemakkelijk direct van een bijbeltekst in een theologische theorie stappen. Waarschijnlijk denkt ds. Visser hier wat te gemakkelijk over, gelet op zijn snelle constatering dat een groot deel van mijn boek op losse schroeven staat, als hij een bijbeltekst anders uitlegt. De bijbel is een boek, dat God heeft laten schrijven, midden in de werkelijkheid van dit door Hem geschapen en verlore leven. Maar een PT-ontwerp is een studieboek, waarin je vooral denkoefeningen doet. Die waarschuwing heb ik al in de eerste alinea van mijn boek neergeschreven. Als je een boek schrijft over de prediking, dan kun je te kust en te keur in de Bijbel. Ik hoop nog eens de gelegenheid te ontvangen daar iets van te laten zien.

Een derde element hangt met dit vorige samen. In feite is mijn boek een verantwoording van keuzes die ten grondslag liggen aan de manier waarop je het vak kunt beoefenen. Het gaat dus om wetenschapstheorie. Dat brengt met zich mee, dat je ook veel theorievorming van anderen moet doormeten en bespreken. Om dat geloofwaardig te doen is het van belang met die andere auteurs dan ook zo veel mogelijk in gesprek te gaan.

Samengevat: op het eerste gezicht lijkt het opvallend, als ik in mijn boek weinig Schriftverwijzingen opneem. Bij nader doordenken blijkt dat samen te hangen met onderwerp en methode. Maar het is zeker geen argument om twijfel te zaaien rond het bijbels gehalte van mijn ontwerp.

De confessie

Wat ik hier over de Schrift zeg, geldt min of meer op dezelfde manier voor de confessie. Inderdaad heb ik geen specifieke verwijzingen naar de confessie opgenomen, om dezelfde redenen. Maar je blijft toch wel op een ontstellende manier aan de oppervlakte, als je daar uit concludeert dat in mijn boek de confessie niet functioneert.

Ik som een paar elementen op die fundamenteel zijn voor mijn ontwerp: De Schrift als enige norm, een heel hoofdstuk over Gods openbaring als de Drie-enige en de consequenties daarvan voor onze kennis van Zijn werk in kerk en wereld, centrale aandacht voor de vleeswording van het Woord en de verhouding van de twee naturen van Christus, een vraagstelling die volledig uitgaat van de belijdenis dat de kerk het werk van God is. Ik noem niet meer,

maar constateer dat het beneden de maat van een broederlijk gesprek is om deze dingen ongenoemd te laten en tegelijk de suggestie te opperen dat de confessie te kort komt in mijn boek.

Datzelfde zeg ik van de gedachte dat mijn ontwerp een arminiaanse scopus vertoont. Die suggestie is al eens eerder publiek geuit over mijn boek. En nu gebeurt dat weer, zonder ook maar een spootje van bewijs. De vraagvorm lijkt open, maar het ontbreken van een onderbouwing maakt de vraag suggestief. Maar zo kun je je zelfs afvragen of Marcus dan soms ook arminiaans is. Hij schrijft in hoofdstuk 16: 20 zelfs letterlijk dat de Here in de hemel meewerkt, als de apostelen er op uit gaan om het evangelie te verkondigen. Het enige dat ik er op deze plek over kwijt wil is dit: Een etiket is zo geplakt. Maar ik heb ervaren dat ze vaak lastig te verwijderen zijn.

Ruimte voor ontmoeting

Op de keper beschouwd, constateer ik dat Visser zich in feite niet echt heeft beziggehouden met de kernen en scharnierpunten van mijn boek. Het denkproces als zodanig blijft buiten beeld. Aan de ene kant stelt me dat teleur. Want ik heb inderdaad gevraagd om actief meedenken. In een broederlijke gedachtewisseling is dan elke bijdrage welkom, ook een kritische. Maar hij gaat niet in op het dubbele perspectief dat ik bepleit. Hij denkt niet na over de impact van de trinitarische onderbouwing die ik voorstel. Hij bespreekt ook de door mij voorgestelde verhouding tussen de wetenschapsgebieden niet. Dat had ik wel mogen verwachten, als de liefde tot Christus en Zijn gemeente je dringt.

Aan de andere kant vind ik dat het ook ruimte biedt. Zijn artikel houdt zich vooral bezig met formele vragen en tast nergens de kern van mijn betoog aan. Dat biedt perspectief. Het voedt in ieder geval de hoop, dat zijn artikel toch niet zo frontaal is, als op het eerste gezicht wel lijkt. Of in ieder geval, dat veel ruimte blijft om elkaar op een open manier te ontmoeten. Want de echte ontmoeting moet natuurlijk nog beginnen. Ik heb in mijn antwoord geprobeerd daar het mijne toe bij te dragen. Want ik ben er

van overtuigd dat we samen op weg moeten en kunnen naar een gereformeerde praktische theologie. Stel je er voor open, broeder!



C.J. de Ruijter is hoogleraar Praktische Theologie aan de Theologische Universiteit te Kampen.

¹ Intussen heb ik ook begrepen dat je het heel anders kunt lezen. 'Gods medewerkers' zou je eventueel kunnen opvatten alsof je zegt, dat wij 'collega's van God zijn'. Eerlijk gezegd had ik nooit aan die mogelijkheid gedacht tot ik een persoonlijke reactie van Ds. M. van Veelen kreeg, die me er op attendeerde. Het blijkt dat hij al in 1995 in dit blad twee artikelen heeft gewijd aan de vraag of wij Gods medewerkers zijn. Na die artikelen gelezen te hebben, wil ik wel zeggen, dat ik sterk getroffen ben door de tendens van zijn schrijven. Graag verwijs ik de belangstellende lezer daar dan ook naar. U kunt ze vinden in De Reformatie, jrg 70, pag 522v.



Marknesse en Nagele
- beroepen: kand.
M.K. Drost te Nijkerk

Sint-Jansklooster-
Kadoelen - beroepen:
kand. M.K. Drost te
Nijkerk

Werken is géén kinderspel

Wie geeft haar toekomst?

Red een kind van
KINDERARBEID

Help al mee voor € 9,- of € 18,- per maand

Tel. 038 - 460 46 48 www.redeenkind.nl

Red een Kind helpt al meer dan 36 jaar kinderen in de derde wereld

Red een Kind

George Stephensonstraat 11
8013 NL Zwolle
E-mail info@redeeenkind.nl
GIRO 1599333

ABC in Afrika



van binnen naar buiten

A is een aapje, dat eet uit zijn poot. B is de bakker, die bakt voor ons brood. C is ... ja, weet u nog wie C is? Misschien hebt u vroeger ook wel zo het alfabet geleerd.

ABC is in Afrika ook een bekende afkorting geworden. Maar dan gaat 't niet over een kinderspelletje. ABC bepaalt je in Afrika bij leven en dood: de aids-pandemie.

Tj. de Boer ■

In oktober bezocht ik met een delegatie uit de Nederlandse kerken Zuid-Afrika. Daar kwam ik het opnieuw tegen. A is Abstinence (onthouding), B staat voor Be Faithful (wees trouw) en C slaat op Condomize (gebruik een condoom).

Pandemie

Afrika sterft aan aids. In Zuid-Afrika is één op de vier mensen besmet met het hiv-virus. Dat is nog niet hetzelfde als daadwerkelijk ziek, maar toch. De gemiddelde levensverwachting is van 69 naar 37 jaar gedaald.

Probeer je de *impact* van zo'n pandemie eens in te denken. Wat betekent dat voor het gezin? Ouders gestorven, kinderen - soms zelf ziek - die bij oma achterblijven. Wat betekent het voor de scholen - te weinig leerkrachten - voor de economie - arbeidskrachten vallen weg - voor de kerk... De ontwrichting van de hele samenleving is gigantisch. Zijn er dan geen medicijnen? Die zijn er wel. Ook de Zuid-Afrikaanse regering zet zich de laatste jaren steeds meer in om aids-remmers en andere middelen binnen bereik van de bevolking te brengen. Maar het is te laat en te weinig. Komen de medicijnen bij genoeg mensen? Worden ook de allerarmsten bereikt? De meningen zijn verdeeld. Maar hoe men hierover ook denkt, het scenario blijft negatief. Wie zal het grote sterven stoppen?

Openheid

ABC lijkt het antwoord. Hoe je het ook wendt of keert, hiv en aids hebben veel te maken met *een losse seksuele levensstijl*.

Natuurlijk zijn er ook patiënten die de ziekte opdoen doordat ze bij een transfusie besmet bloed krijgen. Baby's worden hiv positief door borstvoeding van hun besmette moeder. In de zorg worden verpleegkundigen - ondanks maatregelen - ziek.

Maar de belangrijkste factor in het overbrengen van het virus blijft seks: wisselende seksuele contacten, onveilig vrijen. Menselijk gedrag is

de grootste boosdoener.

Dat betekent dat in *gedragsverandering* ook de grootste kans ligt om de ziekte terug te dringen. Geen losse seks maar onthouding en zelf-beheersing. Geen wisselende contacten maar trouw aan je partner. De boodschap van de bijbel blijkt letterlijk *gezond* te zijn. Paulus' woorden in de brieven aan Timoteüs en Titus krijgen in Afrika een bijzondere klank. Gods geboden zijn goed voor ieder mens (Prediker 12).

A en B blijken ook daadwerkelijk het leven te redden. Bekend is het succes van de ABC campagne in Uganda. Door consequent in te zetten op gedragsverandering is men erin geslaagd aids terug te dringen van 22 naar 6 procent.

Moraalridders?

Intussen is het aandringen op onthouding en huwelijksrouw in Nederland omstreden. Wie wil terug naar de jaren '50?

Tijdens onze reis spraken we in Elandsdoorn met de Nederlandse arts Hugo Tempelman. In het door hem opgezette Ndhlovu medisch centrum worden veel mensen uit de omgeving geholpen. Terecht wordt 'Doctor T' door de mensen daar geprezen en ontvangt hij ook uit Nederland steun. Hij is op 30 april 2005 zelfs door de koningin geridderd.¹⁾

Maar deze ridder wil naar eigen zeggen geen moraalridder zijn. Mensen maken hun eigen keuzes. Wie zijn wij om te bepalen dat ze A en B moeten zeggen? De C staat bij Tempelman hoog in het vaandel: door een agressieve campagne probeert hij de mensen in Elandsdoorn en omgeving te overtuigen van het gebruik van condooms.

Hij wil daaraan ook wel een D van *Delay* (uitstel) toevoegen. Probeer jongeren ertoe te bewegen niet te vroeg met seks te beginnen. Als ze hun 'seksuele debuut uitstellen' van 13 naar 18 jaar, heb je al veel gewonnen. Maar zet vooral in op goede voorlichting en op het gebruik van condooms.

Zwijgen?

Deze opstelling van dr. Tempelman is voor christenen in Zuid-Afrika een struikelblok. Ik sprak met de mensen van *Masibambisane* in KwaMhlanga, een aids-programma waarin o.a. *De Verre Naasten* betrokken is.²⁾ Daar is wel waardering voor de olifant (*Ndhlovu* is het Ndebele-woord voor 'olifant') in Elandsdoorn. Maar men is huiverig om mee te werken met 'doctor T'. De manier waarop hij door de porseleinkast van de seksualiteit heenloopt, kan de christenen van *Masibambisane* niet bekoren.

De kerken in Zuid-Afrika zitten precies aan de andere kant van het spectrum. Ook daar vinden we mensen die besmet zijn met het virus of die 'full blown aids' hebben. Maar in de kerk wordt er niet of nauwelijks over deze ziekte gesproken.

De suggestie wordt gewekt alsof aids alleen voorkomt bij heidenen die maar raak leven. "Niet wij maar zij". Wie durft openlijk te zeggen dat hij hiv positief is?

Tijdens drie maanden werk in *Soshanguve* in 2004 heb ik maar één situatie meegemaakt waarin een jonge vrouw openlijk uitkwam voor haar ziekte. Voor de rest werd het verbloemd. Dan hoor je dat iemand gestorven is aan tbc of longontsteking, terwijl de aanwezigheid van aids niet genoemd wordt.

In de kerk is wel aandacht voor de *ethiek* wat betreft seksualiteit en huwelijkstrouw. Maar de noodzaak van bescherming b.v. door middel van *condooms* - om de ziekte niet verder te verspreiden - ligt in de kerk gevoelig. Je kunt zulke middelen toch niet gaan propageren?

Harm reduction

Ook christelijke hulporganisaties worstelen met dit vraagstuk. Natuurlijk is het waar dat het op echte bekering aankomt. Maar is het probleem niet dermate groot dat je ook iets aan beperking van de schade (de technische term is *harm reduction*) moet doen? Kan het niet A én B én C tegelijk zijn?

Ik denk dat daar veel voor te zeggen valt. Ik noem een verwant voorbeeld.

De bijbel is duidelijk wat betreft huwelijk en echtscheiding - de Heer wil het niet hebben. Maar tegelijk valt me iets anders op. God houdt altijd rekening met de weerbarstige werkelijkheid. Mensen zijn harteloos en koppig, hoor ik Jezus in Matteüs 19 zeggen. Vandaar de scheidingsbrief in Deuteronomium 24 en de woorden tussen haakjes van Paulus in 1 Korintiërs 7 vers 11.

Natuurlijk moeten we gaan voor de gezonde leer en dus voor gedragsverandering. Maar laten we reëel zijn: dat hoogste is niet altijd haalbaar. Dus is het goed dat de Zuid-Afrikaanse regering op grote schaal condoms ter beschikking stelt.

En de kerk? Nee, de kerk hoeft geen condoomautomaat op te hangen. De dominees hoeven niet vanaf de preekstoel het condoomgebruik te demonstreren. Maar christelijke hulporganisaties mogen niet in de A en B blijven steken, zonder tegelijk de C in hun beleid op te nemen.³⁾

Dweilen met de kraan open is niet zinvol. Maar terwijl we op zoek gaan naar de kraan die openstaat, mogen we best een paar goede dweilen neerleggen, om in elk geval de ergste schade te keren.

Gerechtigheid

Het alfabet heeft trouwens nog meer letters.

De kerk is geroepen om aan slachtoffers de B van barmhartigheid te bewijzen. En dat gebeurt in *hospice* en weeshuis. Tijdens mijn reis naar Zuid-Afrika heb ik daar mooie voorbeelden van gezien.

Maar de kerk is ook geroepen om de G van *gerechtigheid* uit te roepen. Ik denk aan de opdracht van Christus in Matteüs 28: hun te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat ik jullie opgedragen heb (28:19).

Ook als dat betekent opkomen tegen structuren die verkeerd zijn en een gezonde manier van leven belemmeren. Concreet betekent dat in Zuid-Afrika werken aan de E van emancipatie. Mannen zullen moeten leren om trouw te zijn aan hun vrouw, hun vrouw te respecteren. Zonder een echte verandering in de rolpatronen blijft het dweilen met de kraan open.

De S van seksualiteit moet aan de orde komen. Het gedrag van jongeren wordt terecht door de ouderen bekritiseerd. Maar wat zien deze jonge mensen om zich heen?

De T van traditie en de W van wonen moeten in discussie komen. Zolang er geen sprake is van gezonde gezinnen, blijven misbruik en verkrachting aanwezig. Hoe zul je ooit komen tot gezonde normen en waarden?

Zo zie ik het hele alfabet voorbij komen, tot en met de Z van Zuid, in vergelijking met Noord. Want zolang de armoede in stand blijft - het arme zuiden tegenover het rijke noorden, wij dus - komt er natuurlijk nooit een einde aan.

Hoop voor Afrika

Ik sluit af met het ABC zoals het gehanteerd werd door ds. M.A. van den Berg tijdens een symposium over aids in 2004.

De hiv/aids pandemie bepaalt ons bij de A van *Adam* en de schuld van onze zonde. B is de *Baäl*, met andere woorden de manier waarop onze samenleving met deze ziekte omgaat. Maar je mag eindigen met op C te wijzen: *Christus* in zijn gerechtigheid en barmhartigheid. Ik hoop dat u en ik ook in 2005 iets van die Christus mogen laten zien.

Ds. Tj. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-Zuid

Voor meer informatie:

www.christenentegenaids.nl

Begin 2006 komt er via *Zendtijd voor Kerken* een uitzending over aids in Afrika.

Zie www.zvk.nl.

1 Zie de website www.elandsdoorn.com.

2 Goede informatie is te vinden op de website www.masibambisane.nl.

3 Een evenwichtig beleid in deze zaak wordt m.i. bepleit door Prisma, een christelijke organisatie waarin ook *De Verre Naasten* participeert. "Prisma pleit voor een omvattende benadering (comprehensive approach) van Hiv/Aids. Preventie, care en support behoren in hun onderlinge samenhang te worden aangesproken. Gedragsverandering speelt in preventie een belangrijke rol. Streven naar gedragsverandering impliceert dat er sprake is van risicogedrag, wat in een aantal gevallen ook moreel verwerpelijk gedrag is, en van gewenst gedrag. Het gewenste gedrag is volgens Prisma abstinentie en trouw aan één partner. In de bescherming tegen besmetting speelt het condoom ook een rol"

Liedboek gezang 130: De nacht is haast ten einde



l i e d b o e k

J. Smelik ■

Het gebeurt niet vaak dat exact bekend is wanneer een lied geschreven is. De geboortedag van het lied van deze week is wel bekend: 18 december 1937. De dichter, Jochen Klepper, nam het een jaar later op in zijn bundel *Kyrie*. Deze bundel bevatte aanvankelijk zestien liederen, maar in twee latere uitgaven groeide dat aantal tot dertig.

De dichter werd geboren op 22 maart 1903, studeerde theologie en schreef vanaf zijn studententijd gedichten. Tijdens zijn studie kwam hij in een psychische crisis terecht waardoor hij zijn studie afbrak en als radiojournalist ging werken. In 1933 werd hij ontslagen omdat hij met Johanna Stein-Gerstel getrouwd was, een weduwe van joodse herkomst. Zijn vrouw, die Klepper 'Hanni' noemde, had uit haar eerste huwelijk twee dochters: Brigitte en Renate. De oudste dochter wist tijdig (dwz in 1939) uit Duitsland te vluchten, maar de rest van de familie lukte dat niet. Toen Klepper, zijn vrouw en Renate gedeporteerd dreigden te worden, maakten zij in de nacht van 10 op 11 december 1942 te Berlijn een einde aan hun leven.

Tekst

Vanuit deze biografische gegevens krijgen de liederen van Klepper een bijzondere kleuring. Maar ook zonder dat men iets weet over de dichter en zijn tragische levensloop, zijn de liederen van Klepper indrukwekkend. Dat geldt ook voor het lied 'Der nacht ist vorgedrungen', waarvan gezang 130 uit het *Liedboek* een Nederlandse vertaling geeft.

Klepper zelf heeft het lied als 'Weihnachtslied' (kerstlied) getypeerd. In de bundel *Kyrie* stond als ondertitel bij het lied de woorden uit Romeinen 13:11-12. Dat is het begin van de epistellezing die volgens het klassiek-lutherse leesrooster op de eerste adventszondag gelezen wordt.

Gezien de relatie met deze schriftlezing is het lied in Duitse gezangboeken onder de adventsliederen geschaard. In Nederland heeft men dit overgenomen. In het *Gezangboek der Evangelisch-Lutherse Kerk* uit 1955 werd een vertaling opgenomen in de rubriek Advent. En ook in het *Liedboek* staat het in deze rubriek. Kleppers lied telt vijf coupletten maar J.W. Schulte Nordholt heeft het aantal teruggebracht tot vier. De oorspronkelijk tweede en derde strofe zijn in couplet 2 van het Nederlandse lied ondergebracht.

Overigens staat in het *Liedboek* nog een kerst-

lied van Klepper: *Kind, nu wij om U vrolijk zijn* (gez. 155). Ik hoop nog steeds dat dit prachtige lied, dat inhoudelijk ook wel iets toevoegd aan het reeds vrijgegeven kerstlied-repertoire, in de nabije toekomst aan de selectie toegevoegd gaat worden.

In de advents- en kerstliederen van Klepper speelt de tegenstelling licht-donker een centrale rol. Het 'donker' wordt daarbij vooral gebruikt als metafoor voor de ellende, nood en gebrokenheid waarin de mens leeft. 'Nacht' staat voor schuld, zonde en gericht. Dat treffen we aan in *Kind, nu wij om U vrolijk zijn*, maar ook in het adventslied 'De nacht is haast ten einde'. Het laatstgenoemde lied is in feite een uitwerking van het gegeven dat het licht doorbreken zal in de duisternis die ons nog van alle kanten bedreigt. Wie in de duisternis ronddooft, mag weten dat de redding, de Redder, gekomen is en komende is. Het licht (Licht) schijnt in de duisternis.

Het lied zit boordevol direct en indirecte verwijzingen naar Schriftplaatsen. Dat is kenmerkend voor de liederen van Klepper. Het houdt nauw verband met zijn opvatting over taak en functie van het kerklied. Uit psalm 81 vers 11 (*"Open wijd je mond, ik zal hem vullen"*) leidde Klepper af, zo blijkt uit een artikel van hem uit 1939, dat kerklieddichters de opdracht hebben om te werken vanuit de Schrift waarin God tot ons spreekt.

Veel, maar lang niet alle van bijbelteksten waaraan in het oorspronkelijke Duitse lied gerefereerd wordt, zijn ook in de Nederlandse bewerking van het lied terug te vinden. Om een aantal bijbelplaatsen te noemen die in het lied verwerkt zijn: 2 Petrus 1:19, Op. 22:16 (str 1 r 4), Jesaja 9:1 (str 1 r 4/5) Psalm 30:6 (str 1 r 5/6), Titus 2:11 (str 2 r 1), Hebreëen 1:6 (str 2 r 3) en Johannes 5:24 (str 4, r 5-8).

Voor de eerste regel van de slotstrofe verwijst het *Evangelische Gesangbuch* naar 1 Koningen 8:12, waar Salomo bij de inwijding van de tempel zegt: *"Heer, u hebt gezegd dat u in een donkere wolk wilde wonen"*. De versregel luidt oorspronkelijk: *"Gott will im Dunkel wohnen und hat es doch erhellt"*. Dat is toch een ietwat andere invalshoek dan de wat meer vanuit menselijke ervaring gedachte versregel: *"God lijkt wel diep verborgen in onze duisternis maar schenkt ons toch een morgen die vol van luister is"*. Klepper, die evenals zijn tijdgenoot Dietrich Bonhoeffer worstelde met het raadsel van Gods verborgenheid, heeft echter nadrukkelijk willen

zeggen dat God én in de duisternis wil wonen én haar toch willen verlichten.

Componist & melodie

De melodie behoort naar mijn mening tot de fraaiste kerkmelodieën uit de vorige eeuw. De componist van de melodie is Johannes Petzold. Deze kerkmusicus, die ook vooral als muziekpedagoog van zich liet horen, werd op 24 oktober 1912 in Plauen (Vogesen) geboren en overleed op 19 mei 1985 in Eisenach. In verschillende Duitse liedbundels zijn melodieën van Petzold opgenomen, waaronder het *Evangelisches Kirchengesangbuch* en het *Evangelisches Gesangbuch*.

Bij vijftien liederen van Klepper componeerde hij een melodie. De melodie die hij componeerde bij Kleppers 'Die Nacht ist vorgedrungen' is zijn meest bekende melodie.

De melodie sluit nauw aan bij de melodieën uit de vroegere reformatiekerk. Evenals het lied dat vorige week op het rooster stond (gezing 19 uit het *Liedboek*), heeft dit lied de Bar-vorm: de eerste twee regels worden herhaald in regel drie en vier (Aufgesang), waarna vier regels vol-

gen als 'Abgesang'. Opvallend is dat in de melodie van Petzold de laatste twee regels melodisch verwant zijn aan de eerste twee regels van de melodie.

Het ritme van de melodie vertoont een sterke gelijkenis met de Geneefse psalmmelodieën. In ritmisch opzicht zal de melodie bij ons weinig problemen opleveren. Wel vraagt de melodie een iets lager, breder tempo dan de psalmmelodieën.

De melodie past ook om een andere reden in de reformatiekerktraditie. De componist heeft namelijk gebruik gemaakt van een modus ('kerktoonsoort'). De melodie staat in de zogenaamde hypo-phrygische toonsoort. In ons psalmboek wordt deze toonsoort gebruikt bij bijvoorbeeld psalm 51. Petzold behoort tot één van de eerste componisten die in onze eeuw de kerktoonsoorten is gaan gebruiken.

De hypo-phrygische toonsoort werd in het verleden vaak gebruikt bij teksten waarin sprake was van 'droefheid'. Daarbij stond de toonsoort ook voor 'vertrouwen op God'.

Dr. J. Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont te Zuidhorn



persbericht

Levend water in Loki

(Op 10 november organiseerden MERF en DVN een ontmoetingsdag over het thema Moslims tussen christenen, christenen tussen moslims)

Vanouds werkt de MERF in het Midden Oosten. De naam zegt het ook al: Middle East Reformed Fellowship. Deze organisatie werkt onder Arabisch sprekende christenen. Christenen die in door moslims gedomineerde landen leven dus.

Twee jaar geleden heeft de MERF een trainingscentrum opgezet in Kenia.

Kenia? Daarbij denk je niet gelijk aan Arabieren en moslims!

Ja, er wonen moslims in Kenia, met name aan de kust (1500 km van de plaats waar de MERF zit). En dan zijn er ook import-moslims, met name uit buurland Somalië.

Loki

Blijft de vraag: wat doet de MERF in Kenia?

Het trainingscentrum bevindt zich in het uiterste noorden van het land, in Lokichoggio, ruim 100 kilometer van de grens met Soedan. Veel van de zwarte Soedanezen zijn christen, en om hen te steunen heeft de MERF een trainingscentrum opgezet. Groepen evangelisten en dominees komen in Loki om enkele weken een training te krijgen. Waarom rekent de MERF dit tot hun werkterrein? Soedan ligt strikt genomen niet in het Midden Oosten. Maar het Arabisch is wel de officiële taal. En veel inwoners (noordelingen) zijn Arabisch. Vandaar.

Scholing

Het gaat dus om theologische bijscholing. Hoewel, bijscholing... Voor meerdere studenten is het de eerste theologische opleiding die ze kregen. Tenminste voor heel wat evangelisten. Maar wat is een evangelist? In veel dorpen is er wel een kerk, maar is er geen dominee, en vaak kunnen de mensen nauwelijks lezen en schrijven. Door de oorlog heeft het onderwijs vaak platgelegen. En iemand die uit de bijbel kan voorlezen in de kerkdienst wordt dan al snel voorganger.

De lessen waren in het Engels, maar een aantal van hen hadden de grootste moeite om dat te volgen. En dat is ook niet zo vreemd: sommigen waren als kinderen al geronseld als soldaat, zodat ze nauwelijks op school waren geweest. Ze waren trouwens wel heel erg gemotiveerd.

Taal

Tja, de taal... Die was toch wel het moeilijkste onderdeel van de cursus.

Gaat u maar na, ook al spreek je een mondje engels, dan valt het niet mee om bv. een engelse kerkdienst te volgen of in een engelse bijbel te lezen.

Is het een wonder dat het Oude Testament voor meerdere cursisten een vrij onbekend gebied was? Ongeveer de helft van de 100 lessen die ik gegeven heb ging over het Oude Testament: dat was een ware ontdekkingstocht!

Levend water

Het centrum heeft ook een functie voor de plaatselijke bevolking, de Turqana's: er is een waterkraan!

Loki ligt in een droge, stoffige vallei, waar een groot deel van het jaar gebrek is aan water.

Maar op de MERF-compound wordt water opgepompt, schoon water dat je zo uit de kraan kunt drinken: is dat niet uniek in Afrika? Elke dag komen tientallen mensen water halen.

Klein

Een trainingscentrum in Kenia: dat betekent dat je op kleine schaal bezig bent met toerusting en praktische hulp. De kleine schaal houdt je bescheiden: denk niet dat je de wereld wel even verandert! Tegelijk is de toerusting en (bij)scholing van evangelisten en predikanten gericht op opbouw van tientallen gemeenten in Soedan en anderen landen. In Gods koninkrijk heeft het kleine grote gevolgen!

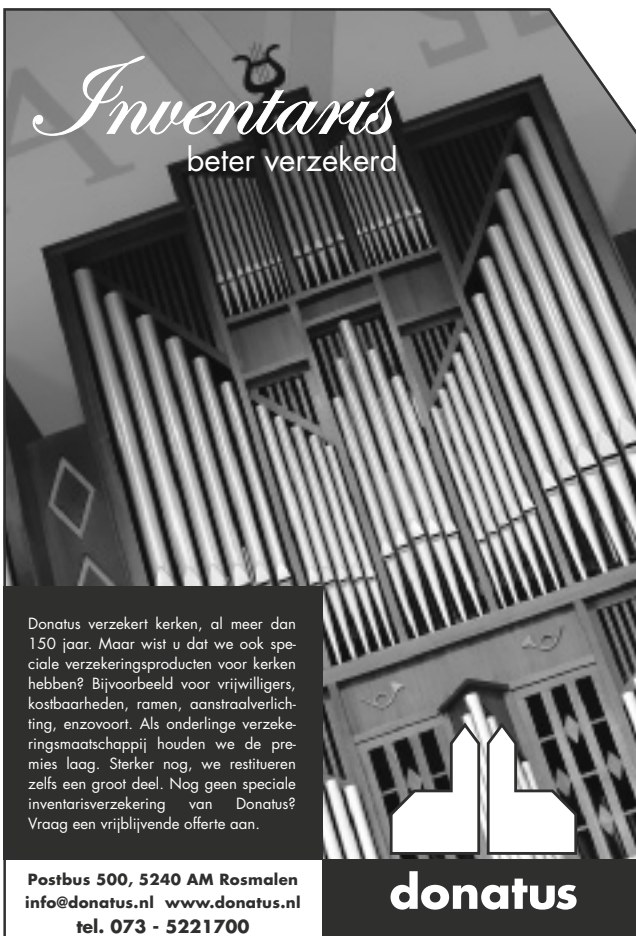
Ds. Tonnies Groenveld



voor Hervormden

Nederlands Dagblad. De krant voor christenen.

Er is een krant die het dagelijkse nieuws brengt vanuit een breed christelijk perspectief. Dat is het Nederlands Dagblad. Dus niet alleen voor leden van de Protestantse Kerk, christelijk-gereformeerden of Nederlands-gereformeerden, maar ook voor u. Kijk op www.nd.nl voor meer informatie of voor een proefabonnement, of bel gratis met 0800-222 3333.



Inventaris
beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor vrijwilligers, kostbaarheden, ramen, aanstraalverlichting, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Nog geen speciale inventarisverzekering van Donatus? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Vrijwilligers ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Kerkgebouwen ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Kunt u even bijlichten?

Over chatten, humor en God.
Plm. 90 columns. Gerry Buitenwerf
plaatst moderne begrippen op een
leuke manier in een Bijbels per-
spectief. Uitgeverij Cedrus.
ISBN 90 5294 323 0 € 9,50



Verkrijgbaar bij de boekhandel en de uitgever

Cedrus Uitgeverij, Postbus 7, 9780 AA Bedum
Tel. (050) 301 21 44, info@profiel.nl, www.profiel.nl